

Demokratier i Sovjetunionens spillror

Politisk socialisation, institutionell utveckling
och etnicitet i Estland och Ryssland

Andreas Holmberg
Niklas Korva

Luleå tekniska universitet

C- uppsats

Samhällskunskap

Institutionen för Industriell ekonomi och samhällsvetenskap

Avdelningen för Samhällsvetenskap

Sammanfattning

Sovjetunionens fall kom att leda till mycket snabba förändringar i Central- och Östeuropa. Den demokratiska utvecklingen som tagit århundraden i Västeuropa skulle nu genomföras på några år. De flesta av de f.d. sovjetstaterna lyckades inte med demokratiseringen och kännetecknas idag av bl.a. en sviktande ekonomi. Dessa har med andra ord blivit instabila demokratier, vilket Ryssland är ett bra exempel på. Några få länder, bl.a. Estland, har dock lyckats skapa väl fungerande demokratiska samhällen med en fungerande marknadsekonomi.

Syftet med uppsatsen var att pröva vår hypotes genom en fokuserande jämförelse mellan Estland och Ryssland. Hypotesen lyder; om de institutionella faktorerna anpassas efter folkets fortgående socialisation skapas stabila demokratier. Uppsatsen avgränsades till de två länderna och de faktorer som vi valt att applicera i vår modell.

Modellen visade att Estland blivit en stabil demokrati p.g.a. landet har en dominerande etnicitet. Det var därför lätt för de styrande att genomföra reformer som följde folkets politiska socialisationsprocess. Ryssland består däremot av en mängd olika etniciteter och flera olika nedärvda politiska viljor. Det gör det svårt att anpassa landets institutioner, istället uppkommer det konfrontationer mellan de olika politiska socialisationerna som i sin tur skapar en politisk instabilitet. Vi kunde därför dra slutsatsen att vår hypotes stämmer.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	2
1.2	Avgränsningar.....	2
1.3	Metod.....	2
1.4	Källkritisk diskussion.....	3
1.5	Disposition.....	6
2	Teoretisk referensram	7
2.1	Undersökningsfaktorer.....	12
2.1.1	Demokrati (beroende faktorer).....	12
2.1.2	Påverkan (oberoende faktorer).....	13
2.1.3	Indirekt påverkan (intervenerande faktor).....	14
3.	Komparation - Beroende faktorer	15
3.1.	Styrelseskick	
3.1.1	Estland.....	15
3.1.2	Ryssland.....	16
3.2.	Stabilitet och korruption	
3.2.1	Estland.....	17
3.2.2	Ryssland.....	18
3.3.	Institutionell utveckling	
3.3.1	Estland.....	20
3.3.2	Ryssland.....	21
4.	Komparation - Oberoende faktorer	23
4.1.	Politisk socialisation	
4.1.1	Estland.....	23
4.1.2	Ryssland.....	23
4.2.	Medierna frihet och roll	24
4.2.1	Estland.....	25
4.2.2	Ryssland.....	25
4.3.	Frekvens och typ av politisk aktivism/Intresse för politik	27
4.3.1	Estland.....	27
4.3.2	Ryssland.....	28
5.	Komparation - Intervenerande faktor	31
5.1.	Etnicitet	
5.1.1	Estland.....	31

5.1.2	Ryssland.....	33
6.	Analys	35
7.	Avslutande diskussion	38
	Källförteckning	
	Litteratur	40
	Internet källor	41

1. Inledning

Politisk socialisation, demokrati och institutioner är tre centrala begrepp när det gäller att beskriva den politiska kulturen i en stor del av världens länder, eftersom de flesta stater i dag i alla fall påstår sig vara demokratiska. Den politiska kulturen är medborgarnas attityder och värderingar i politik, kulturen har formats och utvecklats genom historien till vad den är idag. I den västerländska demokratiska kulturen betonas deltagande och medborgarens möjligheter att påverka politiken. Utvecklingen av en demokratisk politisk kultur är av betydelse om en ny demokrati ska överleva och bli stabil. Den politiska kulturen förändras i regel långsamt men det finns undantag, kommunismens fall och Sovjetunionens upplösning ledde till mycket snabba förändringar i Central- och Östeuropa. Förändringar som tagit århundraden i väst skulle nu appliceras och genomföras på mycket kort tid.

I böckerna *Culture shift in advanced industrial society* (1990) och *Modernization, Cultural change and Democracy: The human development sequence* (2005) beskriver Ronald Inglehart att politisk kultur är en betydande faktor för existensen eller framgången för demokratin i ett land. Enligt hans slutsatser kan två olika länder, vars demokratiska helhet bygger på helt skilda kulturella, historiska och institutionella grunder, bygga och anpassa sina institutioner utifrån sin speciella och unika politiska kultur. Genom att förstärka befintliga strukturer hos folket via institutionella faktorer har en grundläggande trygghet för det politiska och demokratiska systemet skapats. Systemet har därigenom också erhållit legitimitet och folkets framvalda mandat har fått auktoritet, eftersom de styr genom ett system som skapats av och för folket. Utifrån ovanstående resonemang av Inglehart har vi konstruerat en hypotes som vi skall pröva i denna uppsats genom en fokuserad jämförelse mellan två länder.

Ämnet är intressant ur en politisk och statvetenskaplig synvinkel eftersom det ger en inblick i hur de politiska processerna och socialisationerna påverkar ett styrelseskicks stabilitet och legitimitet. Om hypotesen är riktig skulle den kunna vara en delförklaring på varför vissa demokratier är stabila och andra instabila, genom att ta hänsyn till landets historia och befolkningens politiska socialisationsprocess.

De två länder vi valt att komparera är Estland och Ryssland, som båda har återuppstått som självständiga nationer efter Sovjetunionens fall. Både länderna räknas idag som demokratier (Daatland & Svege 2000, s. 56 & Jonson 2004, s. 227-228). Estland har sedan självständigheten 1991 haft en stark och stabil ekonomisk samt demokratisk utveckling. Trots att landet inte "blommat ut" fullständigt, representerar Estland ett undantag bland de f.d. sovjetsatteliterna och

har lyckats bra med sin demokratisering (Nørgaard m.fl. 1996). Ryssland, som i uppsatsen representerar en icke-stabil demokrati, har haft en osäker ekonomisk utveckling från Sovjetunionens fall. Efter chockterapi växte ekonomin, men en ekonomisk kris vid mitten av 1990-talet gjorde att ekonomin gick tillbaka och är nu nere på en låg nivå. Trots att en återhämtning kan börja skönjas står fortfarande den ryska ekonomin på ostadiga ben (Hedlund 1993). Rysslands demokratiska framtid kan med andra ord ta många olika vändningar, både positiva och negativa men det gör att landet enligt oss måste ses som en icke-stabil demokrati.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att pröva vår hypotes genom att jämföra Estland och Ryssland. Hypotesen lyder *om institutionella faktorer anpassas efter folkets förtgående socialisationsprocess skapas stabila demokratier*. Syftet utmynnar i följande frågeställningar:

- Varför ser demokratin, dess stabilitet och den institutionella utvecklingen ut som den gör i respektive land?
- Hur yttrar sig den politiska socialisationen och hur påverkar den, tillsammans med mediernas frihet samt frekvensen av politisk aktivism, demokratierna i vardera land?
- I vilken utsträckning påverkar olika etniciteter de båda ländernas stabilitet?

1.2 Avgränsningar

Den första avgränsningen utgörs av de två länderna vi valt att jämföra och den andra avgränsningen utgörs av de olika faktorerna vi kommer att applicera på länderna.

1.3 Metod

Vid komparationen mellan två länder, med relativt få variabler, är den fokuserande jämförande metoden att föredra. Det är en empirisk metod som visar på en skillnad mellan de olika variablernas utfall. Det är även en brett dimensionerad och generell metod, inte en specialiserad och avsmalnad teknik (Lijphart 1971, s. 683). Den fokuserande komparativa metoden är även känslig för den historiska dimensionen av ett fall (Hauge m.fl. 2000, s. 549). Det gör att det är lättare att dra mer djupgående analyser, samtidigt som metoden ger viss generaliserbarhet. Vid komparation mellan nationella politiska system är antalet variabler oftast många och fallen få (Lijphart 1971, s. 684-685), därför lämpar sig komparativ metod för vår uppsats.

Fallen i den fokuserande jämförande metoden bör väljas efter ämnesmässiga och praktiska riktlinjer eller för att de är intressanta fall i sig. Den metodologiska faktorn är inte avgörande i valet av fall, de två strategier som finns är att antingen välja länder som är olika (mest-

likaupplägg) eller lika (mest-olikaupplägg) (Hauge m.fl. 2000, s. 549). Mest-likaupplägget används när forskaren vill visa på vissa variabler som kan förklara skillnaderna mellan två till synes lika länder. Mest-olikaupplägget används när forskaren vill synliggöra en stabilitet i en viss relation genom att visa dess giltighet i olika omgivningar som kontrasterar varandra (Ibid., 550). Undersökningen bör fokuseras på fall som kan kompareras, d.v.s. fall som är lika till ytan (Ibid., 686-687). Det största hotet mot metoden är att få ett för stort antal variabler, det gör att relationer mellan fallen blir svårupptäcka. Komparationen bör därför i första hand koncentreras till nyckelvariabler (Ibid., 690).

När Lijphart använder begreppet variabel kommer vi istället att använda begreppet faktor, eftersom vi metodologiskt inte vill binda oss helt till den fokuserande jämförelsen p.g.a. att det är svårt att definitivt pröva en hypotes med det begränsade utrymme vi har. Genom att använda begreppet faktor istället för variabel tar vi ett steg från de kausala termerna, som kräver ett mycket tydligare orsakssamband och därigenom en betydligt större frågeställning och ett mer omfattande material. Detta skall dock inte tolkas som att uppsatsen är otillförlitlig utan som en anpassning till de förutsättningar vi har för vår tolkning av materialet, eftersom det finns mängd faktorer som vi inte har utrymme att ta med i vår undersökning.

Både Estland (Daatland & Svege 2000, s. 56) och Ryssland (Jonson 2004, s. 227-228) räknas idag som demokratier. Vi kan därför redan i detta skeende av forskningsprocessen konstatera att mest-likaupplägget är mest lämpat för vår utgångspunkt; att finna förklaringar till varför länderna, trots att de båda är demokratier har utfallit så olika vad gäller demokratins stabilitet.

1.4 Källkritisk diskussion

Vi kommer här att presentera våra huvudkällor då det är dessa som till stor del ligger till grund för denna uppsats.

Den fokuserande jämförande metod som vi har använt i uppsatsen är den som professor Arjend Lijphart beskriver i artikeln *Comparative politics and the Comparative Method*. Den finns publicerad i American Political Science Association årsskrift *The American Political Science Review*, nummer 3, volym 65. (s. 682-693). I artikeln för Lijphart ett resonemang om den fokuserande jämförande metodens för- och nackdelar, dess svagheter och styrkor samt om dess applicerbarhet på olika fall. Lijphart är en mycket känd, uppskattad och prisbelönad professor i statsvetenskap vid University of California i San Diego, USA. Hans i många fall banbrytande forskning som pågått sedan 1960-talet är inriktad på jämförande politik, val och valsystem,

demokratiska institutioner och etnicitet. Lijphart har skrivit över ett dussin böcker inom de ovan nämnda områdena. Han är bl.a. upphovsman till den s.k. konsensusdemokratin, som innebär att etniskt splittrade samhällen kan stabiliseras genom att den utövande makten delas och regeringen bildas utifrån större koalitioner.

Frank Aarebrot tillsammans med Terje Knutsen är redaktörer för boken *Politics and Citizenship on the Eastern Baltic Seaboard: The Structuring of Democratic Politics from North-West Russia to Poland* (2000). Aarebrot är professor i statsvetenskap vid institutionen för jämförande politik vid universitetet i Bergen och Knutsen är universitetslektor vid densamma. Han har skrivit flertalet böcker och artiklar om de politiska förändringarna i Östeuropa. Avsnittet om Estland är författad av lektor Hans Petter Svege och historikern Christer D. Daatland. Statsvetaren Dr. Geir Møller har skrivit avsnittet om Ryssland. Både Svege och Møller arbetar vid institutionen för jämförande politik vid universitetet i Bergen. Boken behandlar alla f.d. sovjetstaternas demokrati, statsskick och utveckling på en mängd olika nivåer. Boken är både översiktlig, djupgående och är skriven utifrån ett objektiva och vetenskapligt förhållningssätt. Boken täcker nästan in hela vårt forskningsområde och mycket av den fakta vi presenterar är hämtad från denna bok. Vi har dock varit noga med att komplettera den med andra källor och dubbelkolla alla fakta i så stor utsträckning som möjligt.

Professor Ole Nørgaard har tillsammans med forskarkollegorna Dan Hindsgaul, Lars Johannsen och Helle Willumsen vid Århus Universitetet skrivit boken *The Baltic States after Independence* (1996). Boken behandlar i stort sett samma skeenden som Aarebrot & Knutsens, men är skriven fyra år före den. Detta har gjort att mycket av det som presenteras i boken har blivit inaktuellt, men den har varit bra att ha som historisk referenspunkt i arbetet samt som komplettering till Aarebrot & Knutsen. Bokens tyngdpunkt kan sägas ligga på själva omdaningstiden direkt efter Sovjetunionens fall och på de första stapplande demokratiska stegen som togs i de baltiska staterna. En nackdel, ur vår synvinkel, är att boken inte behandlar Rysslands ombildning.

Utländska politiska system (2004) är skriven av elva statsvetare och en islamolog. Boken demonstrerar några av de mest betydelsefulla utländska politiska systemen och några av de länderna som de olika systemen finns i. Redaktör och projektledare för boken är Rutger Lindahl, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet. Avsnittet om Ryssland är skrivet av Docent Lena Jonson vid utrikespolitiska institutet. I avsnittet behandlas framförallt det tunga arvet som Ryssland bär efter Sovjet och hur det har en negativ inverkan på mycket av det som idag sker i landet. Mycket fokus ligger också på att visa hur det ryska styrelseskicket är utformat och hur det

fungerar. Fackföreningarnas struktur och den massmediala utvecklingen granskas på ett tämligen ingående sätt. Boken används som kurslitteratur på olika universitet runtom i Sverige. Den har för oss fungerat som huvudkälla vid avsnittet om Rysslands styresskick och massmedia, boken behandlar dock inte Estland.

Till avsnittet om demokrati har vi använt oss av FN:s Human development report från 2002 med rubriken *Deepening democracy in a fragmented world*. Det är en årligen utkommande rapport från FN:s utvecklingsprogram (United Nations Development Program). Den första rapporten utkom 1990 och målet har sedan dess varit att beskriva och utreda den mänskliga utvecklingen för närapå alla världens länder. Rapporterna baseras på Human Development Index, som är ett mått på ett lands levnadsförhållanden samt ekonomisk och social utveckling. Syfte med rapporterna är att presentera statistik, samhällsanalys, information och rådgivning som kan användas av länders beslutsfattare när de skall utforma olika utvecklingsstrategier. Rapporterna har olika teman från år till år, det har t.ex. varit demokrati, klimatförändringar, vattenkriser, bistånd, kulturell frihet, teknologi och mänskliga rättigheter.

Till avsnittet om de påverkande faktorerna har vi använt oss av boken *Human Beliefs and Values* av bl.a. Ronald Inglehart. Boken bygger på en undersökning utförd av World Values Survey mellan åren 1999-2002. Undersökningen behandlar över 80 länders och över 85 % av världens befolknings inställning till en mängd olika frågor som t.ex. ekonomi, politik, könsroller, etnicitet, miljön samt en mängd andra frågor och påståenden. Detta är det största materialet som finns att tillgå om värderingar i världens olika samhällen. World Values Survey är ett globalt nätverk och paraplyorganisation för statsvetare som arbetar tillsammans för att analysera mänskliga sociala och politiska värderingar samt förändringar. Undersökningarna påbörjades 1990 och totalt har fyra stycken genomförts. Ordförande för organisationen är professor Ronald Inglehart vid universitetet i Michigan.

Till avsnittet om mediernas frihet och roll har vi använt oss av Internetsidan www.freedomhouse.org. Freedom House är en ej vinstdrivande och oberoende organisation som mäter den demokratiska friheten i var och ett av jordens länder. Sajten får anslag till sin verksamhet från privata finansiärer, fonder och från den amerikanska staten. Freedom House har dock aldrig blandat sig i den amerikanska politiken och erkänner sig inte heller till någon politisk färg. Det har dock förekommit viss kritik mot Freedom House eftersom det sitter en del neokonservativa politiker i dess styrelse och länder som t.ex. Israel får alltid höga poäng vad gäller politiska och civila rättigheter trots de upprepade kränkningarna mot den arabiska

befolkningen. Trots detta räknas Freedom House som en tillförlitlig källa för vetenskapliga undersökningar och det finns många fördelar med att använda Freedom House, bl.a. eftersom alla världens länder finns med blir det lätt att dra komparativa slutsatser utifrån ett material som är framtagen på samma sätt.

1.7 Disposition

Efter detta inledande kapitel följer uppsatsens teoridel som presenterar, förklarar och definierar olika begrepp, termer och faktorer som uppsatsen är uppbyggd på. Sedan följer själva avhandlingen som är uppdelad i tre olika faser; beroende-, oberoende och intervenerande faktorer. Uppsatsen avslutas med en analysdel där vi sammanställer och analyserar resultatet från vår studie samt ställer våra slutsatser mot vår hypotes. I den avslutande diskussionen kommer vi att diskutera uppsatsen utifrån en mer utvärderande hållning, vi kommer dessutom att ge förslag på kompletterande studier.

2. Teoretisk referensram

Vi kommer här att presentera, förklara och definiera olika begrepp och termer som utgör uppsatsens teoretiska ram. Dessa är kopplade till de olika faktorer som vår undersökning bygger på. Vi har därför valt att inte gå allt för djupt i de olika begreppen utan istället försökt definiera vad *vi* menar med de olika begreppen. Därefter presenteras de olika undersökningsfaktorena.

Termen **demokrati** har i det dagliga talet många olika betydelser, men först och främst är det benämningen på ett visst statskick vilket även vi avser när vi använder det i uppsatsen. Själva ordet demokrati i sig härstammar från grekiskans *demos* som betyder antingen medborgare eller folk och ordet *kratiá* som betyder välde, alltså folkvälde. Folkets styre över sig själva är än idag en av demokratins grundläggande idéer. Utöver detta självstyre tillkommer även att individer och medborgare har rättigheter i förhållande till staten (Spång 2005, s. 7). I den moderna demokratin kombineras två tankesätt, det är folkets självstyre samt den enskilde individens rättigheter. D.v.s. all politisk makt har sin utgångspunkt hos medborgarna och de har därför en möjlighet att påverka och utöva inflytande över lagstiftningen samt den exekutiva makten genom att hålla politikerna ansvariga. Dagens demokrati i en stat handlar om att den enskilde individens rättigheter tillgodoses, respekteras och försvaras (Ibid.).

Den representativa demokratin har vuxit fram, hävdar Spång (Ibid., 8-9), för att folkets självstyre skall kunna förverkligas. Det innebär att medborgarna genom att utse representanter kan utöva inflytande över lagstiftningen, debatten och beslut för att sedan hålla representanterna ansvariga i val. Den representativa demokratin förutsätter också en livfull offentlig debatt om politiska frågor liksom opinionsbildning kring åsikter, behov och intressen. I detta sammanhang spelar partier, föreningar och organisationer en betydelsefull roll. För att medborgarna ska kunna påverka och hålla beslutsfattarna ansvariga behöver de en rad rättigheter, såsom rösträtt, yttrande-, organisations- och mötesfrihet. Individens rättigheter utgör således en central del av den moderna demokratins ideal.

Professor Robert A. Dahl ställer upp fem kriterier eller normer för den demokratiska processen. Den process som uppfyller alla normerna till punkt och pricka är en fullkomligt demokratisk process. Han skriver också att kriterierna är ett ideal och en utopi, det kommer nog mest troligast aldrig att finnas någon fullständig demokratisk process eller styre. Normerna anger dock inga konkreta procedurer eftersom inga sådana kan härledas ur dem. Enligt Dahl måste också hänsyn tas till ur vilken historisk kontext demokratin har uppstått (Dahl, 1989, s. 108-109 & 130-131).

De fem kriterier som Dahl listar är följande:

1. *Effektivt deltagande*: Fram till dess ett beslut är fattat i en fråga bör medborgarna ha adekvata och lika möjligheter att föra upp nya frågor på dagordningen och förespråka det ena alternativet före det andra.
2. *Lika rösträtt vid det slutliga avgörandet*: Allas röst, oavsett förmögenhet eller social status, skall väga lika tungt vid det slutgiltiga avgörandet. Då utgör dessa val och enbart dessa grunden för beslut. Däremot krävs det inte lika rösträtt under de stadier som föregår det slutgiltiga avgörandet, inte heller någon särskild form av val, valsysteem och beslutstagande anges.
3. *Upplyst förståelse*: Varje medborgare bör ha lika och adekvata möjligheter att upptäcka och begrunda det val som bäst tjänar dennes intressen. Om en demokratisk process skall fungera måste alla medlemmar i demos ha förståelse för varandras tankar och beslut. Hänsyn bör även tas till hur ett beslut påverkar andra medlemmar i demos, insikter om vad som är allmännyttigt blir därför nödvändiga.
4. *Kontroll över dagordningen*: Demos måste ha exklusiv möjlighet att bestämma hur och vilka ärenden som skall tas upp i den demokratiska beslutsprocessens dagordning. Makten får alltså inte inskränkas av de styrande genom att t.ex. demos inte får fatta beslut i viktiga frågor som t.ex. utrikes och ekonomisk politik, utan istället bara i t.ex. lokala frågor. Det blir en slags skendemokrati som uppfyller de tre föregående punkterna men lämnar demos utan egentlig makt. Demos kan även överlåta beslutstagandet i vissa frågor till personer/organisationer, de måste dock kunna återkalla beslutsrätten för att kriteriet skall vara uppfyllt (Dahl, 1989, s. 109-114).
5. *Allomfattande medborgarskap*: Begreppet demos måste innefatta alla vuxna individer av sammanslutningen (medborgare med medborgarskap), undantaget utomstående på tillfälligt besök och bevisligen mentalt handikappade (Dahl, 1989, s. 129-130).

Det räcker att ett politiskt system uppfyller de två första punkterna för att kunna betraktas som demokratiskt, men i begränsad mening det är dock fortfarande demokratiskt. Ju fler punkter ett land uppfyller ju mer demokratiskt är processen i det landet, men ett land kan också uppfylla en punkt olika mycket (Dahl, 1989, s. 130-131).

I och med att demokrati bygger på en form av kollektiv handling ligger det i sakens natur att det fordras någon slags massmedial informationsöverföring mellan samhällets medlemmar, dessutom medverkar massmedias kommunikationsmöjligheter till att förverkliga den representativa demokratins idé om att medborgarna ska kunna utse sina förtroendevalda och ställa dem till svars

vid regelbundet återkommande val (Pettersson m.fl. 2005, s. 29). För att detta skall vara möjligt kräver demokratier oberoende och fri journalistik. Massmedia skall ha integritet och besitta frihet genom kända och respekterade bestämmelser (Ibid., 9).

Med en **stabil demokrati** menar vi ett land som har ett demokratiskt styrelseskick som i sin tur har en lång och utvecklad stabilitet samt kontinuitet, vilket kan kopplas till en hög legitimitet för systemet samt en frånvaro av internt våld. Hur länge ”långt” är måste naturligtvis ses i proportion mot hur länge landet varit demokratiskt. Stabila demokratier kännetecknas av en väl fungerande ekonomi, eftersom den politiska stabiliteten och kontinuiteten resulterar i att internationella och nationella finansiärer vågar göra investeringar i landet som gynnar ekonomin (Choe 2003, s. 57-58). Martin Seymour Lipset konstaterade redan i början på 1960-talet i sin bok *Political Man (1960)* att välstånd föder stabila demokratier, detta har sedan blivit en central tes vid demokratiforskning (Hauge m.fl. 2000, s. 76). Vi kan alltså se ett starkt samband mellan en stark ekonomisk utveckling och den demokratiska stabiliteten.

Den etniska spridningen i en stat påverkar också starkt dess stabilitet. Om det finns flera starka etniska grupperingar med låg samarbets- och kompromissvilja kommer demokratin att bli instabil. Om däremot samarbetsviljan är god kommer även demokratin att bli stabil (Rabuschka & Shepsle 1972). I en **icke-stabil demokrati** kan en ekonomisk instabilitet skönjas p.g.a. politisk osäkerhet som uppstår vid de förändringar som politiken skapar (Choe 2003, s. 65-67). De kännetecknas också av ett glapp mellan vad politikerna gör och vad folkets vilja är, vilket resulterar i en minskad legitimitet för systemet och därigenom uppstår instabilitet (Heywood 2004, s. 74). I demokratiska länder som hamnat i denna situation brukar även korruption vara ett växande problem (Bull & Newell 2003, s. 234-240).

Korruption är, enligt nationalencyklopedin, när någon eller några missbrukar en förtroendeställning för egen vinning. Detta sker främst genom tagandet av mutor, men också genom otillbörliga förmåner såsom resor, bilar och liknande (Internet 1). Före 1990 trodde många forskare att korruption var något som endast var utbrett i U-länder, p.g.a. den stora politiska instabilitet som där rådde. När sedan flera stora politiska korruptionsskandaler uppdagades i de västeuropeiska demokratierna under slutet av 1980- och början av 1990-talet tvingades forskarna revidera sina teser. Det verkade nu som om det demokratiska systemets arrangemang faktiskt hyste institutioner där korruption lätt kunde gro och uppstå. Mycket av senare års forskning har framförallt fokuserat på politiska partier, där den största delen av korruption anses finnas (Bull & Newell 2003, s. 1-2).

Att generellt definiera korruption är inte lätt, p.g.a. att alla länder har olika regler om vad som är tillåtet och inte. Bull & Newell (2003., s. 2) tar upp ett mycket belysande exempel i sin bok; För ledamöterna i det brittiska parlamentet är det tillåtet att anställa sin hustru/man som sekreterare eller sakkunnig (och mycket annat), medan det är förbjudet i de flesta andra länder och räknas då som korruption. Vi får dock ledtrådar om korruptionen i de östeuropeiska länderna från Holmes (Ibid., s. 194-195). Korruptionen där växte under och i den stora och komplexa kommunistiska byråkratin och politiken. Varför den till synes har ökat idag beror på de alltmer liberala och grävande medierna i dessa länder, men det är dokumenterat att det under den enorma privatiseringsprocessen frilades och tillkom många korruptionshärvor. Den definition som finns i nationalencyklopedin får ändå ses som den mest generellt applicerbara, men det är som ovan visat mycket olika från land till land. Det kan dock konstateras att korruption är mest utbredd i länder där det av tradition finns en låg lojalitet mot uppdragsgivare (Internet 1). Ett lands institutioner genererar alltså en tradition om vad som är korruption och inte, definitionen av korruption skiljer sig dock länderna mellan.

Enligt North (1993, s. 16) är ”institutioner detsamma som spelregler i ett samhälle eller, mer formellt uttryckt, de restriktioner som människor sätter upp för att ange formerna för mänsklig samverkan. Dessa institutioner anger följaktligen det sätt på vilket samhället utvecklas under tidens lopp och utgör därför nyckeln till förståelse av historisk förändring.” Institutionernas viktigaste uppgift är med andra ord att minska osäkerheten och att skapa en stabil struktur för samspel. North gör även en åtskillnad mellan institutioner och organisationer i sitt resonemang. Organisationer är enligt honom politiska enheter, partier, riksdagar, sociala enheter och samfund och utbildningsenheter o.s.v. Organisationer styrs i sin tur av institutionerna, men har även ramverk för sin egen verksamhet (Ibid., s. 18-20). De flesta institutioner omges av fysiska betingelser. Tillsammans bildar institutionen, organisationen och de fysiska betingelserna ett institutionellt system, som är en avgränsbar enhet i det övriga samhället. Ett exempel på detta är rättsväsendet, som består av en institution (lag och sedvänja), organisationer (polis, domstol) och fysiska betingelser (polishus, domstolar och fängelser/häkten) (Internet 2).

Vi har begränsat begreppet **institutionella faktorer**, annars skulle det bli för många faktorer att ta hänsyn till i vår undersökning. I vårt fall koncentreras vi oss mot ett lands styrelseskick och därigenom innebär institutionella faktorer för oss hur styret av ett land ser ut och hur makten är fördelad mellan de olika organen i statsapparaten. Kort och gott landets styrelseskick som ett institutionellt system.

Enligt Hague m.fl. (2000, s. 141) sker **politisk socialisation** genom många olika institutioner; i familjen, på arbetsplatsen, i skolan, via massmedier m.m. Politisk kultur överförs från generation till generation genom politisk socialisation (Internet 3). För att kunna känna till den politiska kulturen måste innebörden i hur den politiska socialisationen kommer till uttryck förstås. Hague definierar den politiska socialisationen som den process genom vilken vi lär oss politik. Han menar vidare att ”socialisationens viktigaste dimensioner är vad människor lär sig (innehåll), när de lär sig det (tidpunkt och ordningsföljd) och från vem de lär sig (ombud)” (Hague m.fl. 2000, s. 141). För att samhällen ska kunna överleva blir de dels beroende av människor som har färdigheter som krävs för kunna utföra politiska roller och dels att dessa kunskaper förs vidare (Ibid., 140).

Jaros skriver i bok *Socialization to politics* (1973) att den politiska socialisationen skapar ramar av värden och normer som sedan styr en individs politiska beteende, den s.k. politiska kulturen. Grunden för ramen läggs redan när en individ är mycket ung, föräldrarna utgör den enskilt viktigaste socialisationskällan under hela individens liv. Senare i livet, i skolan och på arbetsplatser, sker det också en socialisation men den sker inom den ram som redan lagts i unga år av föräldrarna.

Vidare säger Hauge m.fl. (2000, s. 140) att den politiska socialisationen är en okontrollerad och okontrollerbar process som ingen kan styra över. Detta kan kopplas till både mediernas frihet och roll i ett land (verktyg för härskare eller forum för alla) och till landets stabilitet. Den politiska socialisationen upprätthåller status quo och är därigenom en stabiliserande kraft, eftersom socialisationsmodellen förändras mycket långsamt. Trots att ramen är densamma för varje generation skiftar sättet politiken uppfattas mellan generationerna (Ibid., 145). Vad som också kan påverka den politiska socialisationsmodellen är landets olika etniska minoriteter genom att deras kultur och historia oftast skiljer sig från de övriga medborgarnas.

Uttrycket **etnicitet** kommer ursprungligen från grekiskans ”ethnos”, detta användes av de gamla grekerna för att beskriva andra grupper, som t.ex. hedningar, stammar eller ett folk. Termen användes alltså för att kategorisera andra folkgrupper (Hylland Eriksen 2002, s. 4). Enligt Hylland Eriksen (2002, s. 5-17) används begreppet etnicitet idag för att beskriva en grupp människor som hålls samman av en social och kulturell konstruktion och som därigenom känner en samhörighet med varandra. För att en etnicitet skall kunna uppstå krävs det alltså en vi mot dem känsla, det måste alltså finnas minst två olika grupper med olika kulturella samhörigheter som verkar med eller mot varandra. Begreppet etnicitet är alltså inte lika som begreppet ras, det

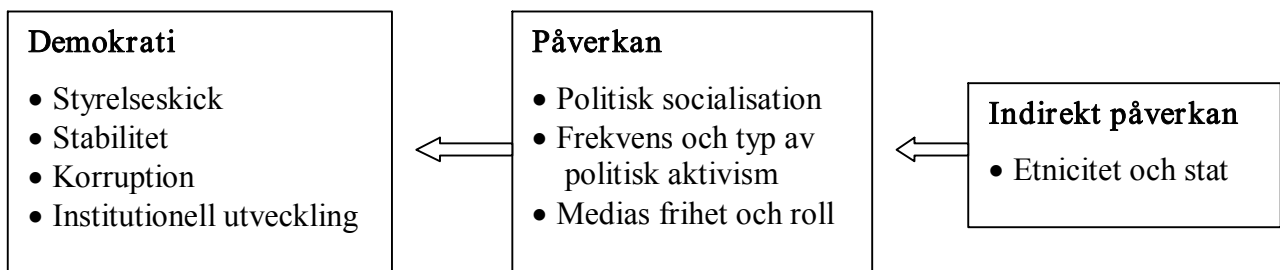
kan finnas många etniska grupperingar inom en ras. I Sverige har vi t.ex. samer, tornedalsfinnar och kväner. Vi skulle även kunna tala om en slags under-etnicitet, mellan t.ex. skåningar och norrbottningar, vi kallar oss svenskar men delar sedan in oss i dessa undergrupperingar.

Begreppet stereotyp är resultat av de olika etniciteternas interaktion med varandra, den andra gruppen (dem) tillskrivs olika karaktäristiska egenskaper. Hur stereotyper är beror på om relationen mellan etniciteterna är god, fientlig eller skämtsam (Hylland Eriksen 2002, s. 24-25). Dessa har blivit allt viktigare eftersom dagens nationer har skurit av och delat upp många etniciteter. Grupperna har då hamnat i underläge från den ”styrande gruppen” och kallas därför etnisk minoritet. Staten kan agera på tre olika sätt mot dessa minoriteter, de kan försöka assimilera dem (genom mjuk makt göra dem till en del av samhället), dominera dem (särskilja dem från majoriteten genom segregering och ge dem sämre villkor) eller skapa en multietnisk stat där de etniska grupperna får verka för sin egen kultur (Ibid., 121-124). Etnicitet är alltså en historieberoende och historiebunden företeelse som skapas, fortgår och förändras genom socialisation från en generation till en annan (Ibid., 78-79).

2.1 Undersökningsfaktorer

Faktorerna är indelade i tre grupper för att möjliggöra komparering av dem, enligt den operationaliseringsmodell för fokuserande jämförelseteorin som finns redovisad i Hauge m.fl. (s. 556). Vår modell (figur 1) visar alltså hur de olika grupperingarna påverkar varandra och vilka faktorer vi har använt oss av. I följande underrubriker kommer vi att förklara och motivera de olika grupperingarnas indelning och innehåll.

Figur 1: Egen modell för faktorernas gruppering och påverkansförhållanden

2.1.1 Demokrati (beroende faktorer)

Beroende faktor är en term för en storhet, som är en funktion av en eller flera faktorer (Internet 4). I vårt fall är den beroende faktorn hur den demokratiska situationen ser ut, dess stabilitet och hur institutionella utvecklingen ser ut. Vi har valt att titta på följande punkter:

Styrelseskick. Detta påverkar hur landets makt är fördelad mellan de statliga maktinstitutionerna. Denna faktor är väldigt viktig eftersom den lägger grunden för hur de olika politiska systemen ser ut och fungerar.

Styrelseskickets stabilitet och grad av korruption: Hur länge har det nuvarande styrelseskicket existerat? Har föregående styrelseskick omkullkastats ofta genom t.ex. statskupper och revolutioner? Denna faktor undersöker förtroendet för landets styrelseskick, nu och genom landets demokratiska historia. Klargörandet om det förekommer korruption i landet är viktig för att visa på eventuella brister i landets styrelseskick. Korruption påverkar folkets förtroende för den politiska maktapparaten och därmed legitimiteten (Andersson, 2002, s. 1).

Institutionell utveckling. Hur har utvecklingen sett ut för landets politiska institutioner? Har det utformats så att makten koncentreras till en institution, eller har makten fördelats mellan flera?

Dessa tre ovan listade faktorer bör tillsammans skapa en god och solid grund att testa de oberoende faktorerna mot.

2.1.2 Påverkan (oberoende faktorer)

Enligt Hague m.fl. (2000, s. 556) är en oberoende faktor den egenskap som tros påverka den beroende faktorn. För att kunna förklara hur den beroende faktorn påverkas måste vi pröva olika egenskaper för att sedan kunna dra slutsatser i vår analys.

Politisk socialisation. Hur den politiska socialisationen sker i respektive land är den viktigaste faktorn att undersöka närmare, då den i stor grad styr hur människorna kommer att agera i sina politiska roller. En viktig dimension för att förstå socialisationen blir även att fokusera på vilka ombud eller aktörer som påverkar överföringen (Ibid., 141).

Frekvens och typ av politisk aktivism. Begreppet frekvens handlar om hur ofta ett förlopp dyker upp under en viss tidsperiod (Internet 5). Ett exempel kan vara; hur ofta har det skett en revolution i ett land under de sista 200 åren? Har det skett få gånger är frekvensen låg. I vårt fall står frekvensen i korrelation till intresset för politik. Ett intresse är enligt ordets rätta betydelse en attityd som formar sig i en önskan att ta del av något (Internet 6). Hur intresserade ett lands befolkning är av politik påverkar givetvis den politiska kulturen. Det kan t.ex. ta sig uttryck i valdeltagandet och antalet medlemmar i politiska partier eller andra intresseorganisationer. Att gå från att i teorin göra revolution, till att faktiskt göra det, är en politisk handling. Handlingen ses

därmed som en form av politisk aktivism. Att anordna massmöten och strejker är andra exempel på former av politisk aktivism.

Mediernas frihet och roll: I en demokrati sker kommunikationen mellan väljarna och de valda politikerna indirekt via media, dessutom är de politiska partierna i första hand anvisade till media för att kunna nå ut till folket. Medierna får en nyckelroll framförallt vid invecklade politiska frågor (Pettersson 2005, s. 19). Media spelar även en viktig roll vid de politiska förhandlingsprocesserna där relationen med politikerna är dubbelriktad. Avslöjanden från massmedia kan styra beslut och till och med avsätta politiker, medan politikerna i sin tur kan utnyttja media till sin egen fördel (Ibid.).

Hur den politiska socialisationen sker i respektive land blir därmed en viktig faktor att undersöka närmare, då den i stor grad styr hur människorna kommer att agera i sina politiska roller. Vi bedömer att socialiseringsprocesserna tillsammans med hur den politiska aktivismen kommer till uttryck samt mediernas frihet och roll i samhället kommer att visa vilket styrelseskick som folket vill ha och vilket som finns. Den beroende faktorn som berör den institutionella utvecklingen kan då svara på frågan om institutionerna förändras efter folkets vilja. Detta torde då i sin tur påverka landets politiska stabilitet.

2.1.3 Indirekt påverkan (intervenerande faktor)

Intervenerande faktorer är omständigheter, förhållanden eller andra viktiga egenskaper som genom de oberoende faktorerna har inverkan på de beroende faktorerna. Intervenerande faktorer kan både ha mildrande och förstärkande effekt på den oberoende faktorn (Hauge m.fl. 2000, s. 556).

Etnicitet och stat. Hur ser länderna ut från ett etni-perspektiv och hur agerar staten (majoriteten) mot de eventuella etniska minoriteter som kan finnas. Här spelar även landets statsskick en stor roll, är landet en enhetsstat med få etniska skiftningar eller är det en federation med många olika etniciteter. Detta kan i hög grad påverka de oberoende faktorerna som i sin tur påverkar de beroende faktorerna.

3. Komparation - Beroende faktorer

Vi inleder vår komparation med att titta på hur demokratin i de båda länderna ser ut. De olika tabellfunktionerna som finns i tabell 1 är därigenom kopplade till demokratigrupperingen i vår modell. Vissa faktorer är representerade av en eller flera tabellfunktioner, den institutionella utvecklingen går dock inte att presentera i tabellform.

Tabell 1. Sammanställning av värden som behandlas i detta avsnitt.

	Demokratiskt index	Politiska rättigheter	Politisk stabilitet och frånvaro av våld	Befolkningens uppfattning om korruption inom politik och näringsliv	Korruption inom politiken (främst mutor)
	-10 → 10 Ju högre desto bättre	1.0-2.5=Fri 3.0-5.0=Delvis fri 6.0-7.0=Ej fri	-2.5 → 2.5 Ju högre desto bättre	0 → 10 Ju högre desto bättre förtroende	-2.5 → 2.5 Ju högre desto mindre korruption
Estland	6	1	0.73	5.6	0.73
Ryssland	7	5	-0.41	2.3	-1.01

Källa: Human Development Report 2002 (FN, s. 37-38)

3.1 Styrelseskick

3.1.1 Estland

Republiken Estland är en enhets statlig representativ parlamentarisk demokrati, som officiellt leds av en president. Makten utgår ifrån parlamentet och regeringen medan presidenten har betydligt mindre maktbefogenheter. Parlamentet, *Riigikogu*, är den lagstiftande makten i Estland. Regeringen, den verkställande makten, bildas utifrån majoriteten i parlamentet och leds av en premiärminister. Det är denne som utser de ministrar som ska ingå i dennes regering. Vid regeringsbildandet har de som är i majoritet tre försök på sig att bilda regering, om det inte accepteras av parlamentet någon av gångerna så utlyser presidenten omval (Daatland & Svege 2000, s. 56).

Presidenten är Estlands ansikte utåt och fungerar som en balanserande och medlande kraft mellan landets lagstiftande, verkställande och dömande makt. Presidenten utses via omröstning i parlamentet vart femte år och har vetorätt i lagstiftningsfrågor, vilket gör att det parti som innehar presidentposten kan stoppa eller försena lagar. Presidenten kan även utlysa nyval om inte regeringen presenterat en budget två månader in på ett budgetår (Ibid.). Endast presidenten har initiativrätt för ändringar/tillägg av den estniska författningen, om den sittande regeringen vill ändra i författningen måste de få presidenten att initiera lagstiftningsproceduren. Presidenten kan be högsta domstolen att ingående pröva lagen. Om högsta domstolen anser att den är förenlig med den estniska författningen måste presidenten tillkännage lagen. Estlands president är även överbefälhavare över landets väpnade styrkor (Nørgaard m.fl. 1996, s. 65-69).

Den ytterst dömande makten i Estland finns hos *Riigikohus*, den högsta domstolen. *Riigikohus* är även Estlands författningsdomstol och utför därigenom konstitutionell kontroll av övriga offentliga aktörer. Dess främsta roll är, som ovan sagt, att pröva alla nya lagar och lagändringar så att de är i linje med landets författning (Ibid., 67 & Internet 7). Estlands styrelseskick liknar således de västeuropeiska ländernas modell där makten är jämnt fördelad mellan tre olika instanser.

3.1.2 Ryssland

Ryssland är en semi-presidentiell federal representativ demokratisk republik. Presidenten är statschef i Ryssland och har en mycket stark maktställning. Det är presidenten själv som tillsätter regeringen (verkställande makten), förutom regeringschefen som skall godkännas av Duman. Ryssland har inte parlamentarism, alltså behöver inte regeringen utses från majoriteten i parlamentet. Presidenten har enligt den ryska konstitutionen sista ordet i alla konfliktfrågor med parlamentet, han (har endast varit män hittills) kan även upplösa Duman och utlysa nyval i tre olika fall. För det första när Duman röstat ner tre förslag på premiärminister som presidenten föreslagit. Om Duman upplöses blir då automatiskt presidentens förslagna kandidat vald. För det andra om Duman vid två tillfällen inom tre månader försökt fälla regeringen genom ett misstroendevotum. För det tredje om regeringen ställer en förtroendefråga och förlorar. Duman får dock aldrig upplösas inom ett år efter nyval (Jonson 2004, s. 227-228).

Det är presidenten som lägger upp inriktning och innehållet för både utrikes- och inrikespolitiken (Ø & Knutsen (red.) 2000, s. 168). Presidenten ansvarar och styr över alla ministerier som har med rysslands inre- och yttre säkerhet att göra, t.ex. försvars-, justitie- samt in- och utrikesministerierna. Presidenten är därigenom också landets militära överbefälhavare. Det är också han som initierar och beslutar om införandet av undantagstillstånd. För att göra detta krävs dock även ett godkännande från federationsrådet. Vidare utser presidenten många högre ämbetsmän bl.a. domarna i författningsdomstolen, högsta domstolen, förlikningsdomstolen samt rysslands riksbankschef. Federationsrådet måste dock godkänna dessa nomineringar. Till sin hjälp för att styra alla de underställda ministerierna har presidenten ett antal organ, som inte parlamentet har någon insyn eller kontroll över. Det mäktigaste av dessa är säkerhetsrådet som behandlar försvars-, in- och utrikespolitik samt agerande i katastroflägen (Jonson 2004, s. 228-229). Parlamentet kan avsätta presidenten om han genom ett riksrettsförfarande befinns skyldig till högförräderi eller liknande. Om högsta domstolen finner presidenten skyldig har federationsrådet en omröstning om att avsätta honom eller inte. Systemet är mycket invecklat och komplicerat, möjligheterna att kunna avsätta presidenten är mikroskopiska (Ibid., 229).

Parlamentet (den lagstiftande makten) består av två kammare och har en tämligen svag ställning gentemot presidenten (Ibid., 227). Den undre kammaren *Duman* och den övre kammaren *federationsrådet*, vars delegater kommer från var och ett av de 89 federationssubjekten. Dumans uppgift är att kontrollera och följa regeringens arbete. Regeringen är därför ansvarig gentemot Duman. Federationsrådet godkänner presidentens nomineringar till höga ämbeten, införandet av eventuella krigs- och undantagstillstånd samt beslutar om de väpnade styrkorna som finns utanför federationens gränser och gränsdragningar mellan de olika federationssubjekten (Ibid., 230). Regeringen och premiärministerns främsta ansvarsområden är den inhemska finans- och socialpolitiken (Jonson 2004, s. 228). När en lag skall stiftas måste båda kamrarna godkänna lagen, om de inte kan komma överens tillsätts den s.k. förlikningskommissionen för att lösa problemet, därefter skall lagen även godkännas av presidenten som har suspensivt veto (Ibid., 231).

På den regionala nivån finns de 89 federationssubjekten. De är mer eller mindre självstyrande med egna parlament, men ingen av deras lagar och beslut får bryta eller gå emot de som stiftats på federal nivå. Subjekten är indelade och underställda sju federala distrikt, vars ledamöter tillsätts och styrs av presidenten (Møller 2000, s. 172-174). Den dömande makten i Ryssland representeras av tre olika domstolsorganisationer. Den mest intressanta för oss är den konstitutionella domstolen som löser tvister mellan olika federationssubjekt och mellan olika institutioner i styrelseskicket. Den prövar även alla lagar så att de inte strider mot konstitutionen. I konstitutionen står det att det ryska domstolsväsendet är självständigt och politiskt oberoende, det har dock ända sedan Jeltsins tid väckts frågor om huruvida det stämmer (Ibid., 176-177). I Rysslands är alltså makten koncentrerad till presidenten och dennes administration. Parlamentet och den dömande maktens kontrollmöjligheter gentemot presidenten är ytterst begränsad.

3.2 Stabilitet och korrupcion

3.2.1 Estland

Från 1300-talet fram till första världskriget har danskar, svenskar, polacker, ryssar och tyskar erövrat och slagits mot eller i Estland. Mellan 1712 till 1918 lydde Estland under den ryska tsaren men i kaoset som uppstod efter första världskrigets slut utropade sig landet som en självständig demokratisk republik, vilket Sovjetunionen och västmakterna accepterade (Daatland & Svege 2000, s. 50-51). Självständigheten kom dock att bli kortvarig, efter andra världskriget kom Estland att inlemmas i det då expanderande Sovjetunionen och blev en av många stater bakom järnridån. Estland blev en nyckelstat i det sovjetiska imperiet, här fanns isfria hamnar och strategiskt bra platser för militära installationer (Internet 8).

Det skulle dröja 46 år innan Estland än en gång skulle bli en fri och självständig stat. I augusti 1991 togs beslut om den nya författningen som till stor del kom att bygga på den gamla från 1918 (Daatland & Svege 2000, s. 52-53). Estland har med andra ord haft en brokig och instabil historia, men estländarna har alltid sett sig själva som just estländare och inte som ryssar, tyskar, polacker eller svenskar. De orsaker till instabilitet som idag tydligast kan utläsas är de som är kopplade till den negativt särbehandlade ryska minoriteten (Ibid., 60-64). Enligt FN:s Human Development Report från 2002 får Estland 0,73 i stabiliseringsgrad. Landet närmar sig alltmer de västliga demokratierna i stabilitetsgrad men har fortfarande en bra bit kvar på vägen. Jämfört med andra f.d. sovjetstater ligger landet mycket långt före vad gäller stabilitet, de flesta andra ligger på minustal på skalan. Det som drar ner stabiliseringsgraden är naturligtvis att Estland varit en självständig demokrati under ett så kort tidsperspektiv.

Korruption är ett stort och utbrett problem i öststaterna, men i det estniska samhället ligger korruptionen dock på en mycket lägre nivå. Det går dock tyvärr inte att utläsa på vilken institutionell nivå korruptionen är som störst. Folket har tämligen högt förtroende för politikerna, om vi bortser från de västeuropeiska länderna samt Nordamerika så ligger Estland topp fem bland de övriga demokratierna (Ibid.). Holmes (2003, s. 204-205) placerar Estland bland A-kategorin i sin lista över korruption i Central- och Östeuropa, A-kategorin innebär att länderna har lägst korruptionsgrad i hela regionen. Andra länder som ingår i den gruppen, men som enligt FN:s Human Development Report från 2002 ligger efter Estland, är Ungern och Slovenien. Slutsatsen kan därför dras att Estland är med största sannolikhet det land i regionen som har lägst korruptionsgrad.

3.2.2 Ryssland

Det första ”ryska” riket Kievrus uppstod vid floden Dnepr under 800- och 900-talet. Vikingarna kom att bedriva beskyddarverksamhet i Kievrus eller så tog de anställning som legoknektar eftersom Kievrus ständigt låg i fejd med andra riken. Med tiden kom vikingarna att bli en elit och ännu senare blev deras avkomma furstar över Rus (Poe 2005, s. 35-49). Ryssland hade nu fått sina första enväldiga härskare, som i sin tur kom att avlösas av mongoler, moskovitiska furstar, tsarer och partiordföranden.

Det var dock först under Peter den stores styre som Ryssland blev en fullt utvecklad totalitär och autokratisk polisstat (Internet 9). Samtidigt låg Ryssland och Moskva i avskildhet från Europa, det gjorde att liberala tankar som spreds i Europa hade svårt att nå dit. Tsarens totalitära kontroll gjorde inte saken lättare (Hosking 1997, s. 125-126). Självklart fanns liberala tankar i Ryssland,

men den härskande klassen var för stark för att idéerna skulle kunna genomföras. Det ryska samhället i sig var svagt och autokratin stark, härskaren hade initiativet till alla reformer och moderniseringar som genomfördes (Poe 2005, s. 95-105). Det var därför egentligen inte någon skillnad mellan tsarstyret och kommuniststyret, det var ett regimskifte inom samma paradigm. Staten och ledaren var fortfarande totalitär och autokratisk (tsaren och kommunistpartiet) och båda litade de på sin ”hemliga polis” (tsarens *tredje avdelning* och *ochrana* samt kommunistpartiets *KGB*) för att slå ner hot mot staten (Hedlund 1993, s. 60-65). Vi kan alltså konstatera att det var först när Sovjetunionen föll samman och demokrati infördes som det går att prata om ett paradigmskifte. Från despotism, autokrati och polisstat till folkstyre och republik.

Den ryska politiken har således varit stabil under många hundra år, fast under det helt motsatta paradigmet än demokrati. Att transformationen från totalitär till demokratisk stat skulle vara svår var nog alla på det klara med från början. Det är nu 16 år sedan Sovjetunionen föll, bara att det trevande ryska demokratiska samhället har funnits så pass kort tid drar ned på stabilitetsgraden. Mellan 1990-2004 har Ryssland haft tio olika regeringar, varje regering har således suttit 1,35 år i snitt, vilket visar hur spänd och instabil politiken är (Shevchenko 2004, s. 183). De många våldsamheter som har förekommit under denna tid, som t.ex. beskjutningen av parlamentsbyggnaden 1993 och Tjetjenienkrigen (Jonson 2004, s. 215-217) drar också ned stabilitetsgraden. Samtidigt är Ryssland, eller den Ryska federationen som den egentligen heter, ett land splittrat mellan olika etniska och nationella grupperingar, vilket Tjetjenienkonflikten visar.

Enligt FN:s Human Development Report (2002, s. 38-41) ligger Ryssland bland de tio högsta vad gäller korruptionen inom politiken. Den sovjetiska statsapparaten och byråkratin var så pass stor och omfattande att det inte gick att kontrollera vart alla medel tog vägen. Detta gjorde att korruptionen byggdes upp under kommunisttiden, dessutom var kontrollen av medlen mycket bristfällig (Holmes 2003, s. 194 & Møller 2000, s. 177). Korruptionen eskalerade i och med de stora privatiseringsprocesser som skedde i och med den ekonomiska chockterapi (Holmes 2003, s. 195). De flesta anställda inom de rättsvårdande myndigheterna är underbetalda vilket i sin tur skapar en grogrund för mutor och korruption, detta gör att kontrollen av korruption blir lättmanipulerad (Jonson 2004, s. 219). Holmes (2003, s. 204-205) placerar Ryssland i D-kategorin i sin lista över korruption i Central- och Östeuropa, D-kategorin innebär att länderna har högst korruptionsgrad i hela regionen. Tillsammans med den alltmer stagnerande utvecklingen av det ryska samhället har lett till att folk har mycket lågt förtroende för politikerna.

Ryssland får endast 2,3 i förtroendegrad och är därigenom nere på samma låga siffror som bl.a. Pakistan och Albanien (FN - Human Development Report 2002, s. 38-39).

3.3 Institutionell utveckling

3.3.1 Estland

1988, i kölvattnet av Glasnost och Perestrojka, röstade Högsta sovjet i Estland för självstyre. Högsta sovjet ville gå långsamt till väga med ett nära samarbete med Sovjetunionen. Alla var inte nöjda med det och därför bildades den estländska kongressen som ville skapa ett estniskt parlament på en gång. Den första februari samma år inledde rörelsen ett val till ett alternativt estniskt parlament, som existerade vid sidan av Högsta sovjet (Daatland & Svege 2000, s. 52). Denna fick sitt stöd från militären och kommunister i Estland, medan det alternativa parlamentet fick stöd från resterande delar av befolkningen. Den tredje maj genomfördes på Gorbatsjovs order en folkomröstning angående självständigheten. Det blev en jordskredsseger för ja-sidan. När sedan reaktionära krafter försökte göra en statskupp i Sovjet förklarade sig Estland självständigt. Efter en folkomröstning stod det klart att 91,2 % av medborgarna stödde självständighetsförslaget och strax därefter hölls det första valet till parlamentet (Ibid., 53).

Den författning som antogs är näst intill identisk med den gamla, som existerade under Estlands första frihetstid (Internet 10). Den enda egentliga skillnad som går att utläsa är att parlamentet då hade en övre och undre kammare (Daatland & Svege 2000, s. 53). Under 1992 infördes nya lagar för medborgarskap och för valen till parlamentet. Endast de som var medborgare i det under mellankrigstiden fria Estland fick sina medborgarskap direkt, alla andra var tvungna att ansöka om medborgarskap. I valen kom fokus att flyttas från de individuella kandidaterna till partierna (Ibid., 53-54).

Genom den nya konstitutionen lades grunden till rättsstaten Estland, där individer skall ges rättsskydd (Internet 11). För att följa upp detta har det Estniska domstolsväsendet genomgått en stor reformering, mycket av lagstiftningen har också förnyats för att motsvara marknadsekonomins krav (Internet 12). 2004 blev Estland medlem i EU, därigenom har en viss ratificering skett av lagar och organisatoriska frågor (Internet 13). Estland har haft ett försprång mot många av de övriga länderna i Central- och Östeuropa eftersom landet redan hade en fungerande demokratisk författning i "stand by". Den gamla författningen har, efter vissa smärre korrigeringar, visat sig vara en bra bas för den nya rättsstaten Estland.

Estland får endast en sexa i demokratiskt index, vilket är lågt för landet om vi tittar på de andra resultaten i tabellen (se tabell 1). Den faktor som till stor del inverkar negativt på resultatet är behandlingen av den ryska minoriteten. Hur medborgarskapsfrågan sköttes under nationens nybildande har också en negativ inverkan på resultatet. Vad gäller politiska rättigheter får Estland högsta poäng och ligger därigenom på samma nivå som västeuropeiska demokratier.

3.3.2 Ryssland

Som tidigare beskrivits har Ryssland aldrig haft någon demokratisk tradition att bygga sitt folkstyre på. När de demokratiska och marknadsorienterade reformerna genomfördes började därför kaos, anarki och risk för inbördeskrig att hänga som en skugga över Ryssland. Varför övergången blev extra smärtsam var att det inte fanns några starka och effektiva politiskt verkställande organ som kunde driva igenom reformerna. Avsaknaden av en stabil konstitutionell grund gjorde att problemen eskalerade genom hela det politiska systemet och därigenom även i samhället (Jonson 2004, s. 215-216).

När centralmakten försvagades av den interna maktkampen mellan Jeltsin och Duman samt de konstitutionella svagheterna bröt sig Tjetjenien ut ur den Ryska federationen vilket 1994 ledde till det första Tjetjenienkriget (Ibid., 216-217). Även Jeltsins beskjutning av parlamentsbyggnaden och upplösningen av Högsta sovjet i oktober 1993 var en direkt följd av de konstitutionella svagheterna. Genom det nyvalda och nyinrättade parlamentet fick Jeltsin igenom den nuvarande ryska konstitutionen, där presidenten fick en mycket stark roll för att en liknande händelse skulle kunna förhindras (Shevchenko 2004, s. 102).

När Putin i maj 2000 valdes till president standardiserades den politiska diskursen till att marknadsekonomi var det rätta, debatten handlade nu om finans- och ekonomisk politik (Jonson 2004, s. 217). Frågor om återprivatisering av resurserna har därför blivit aktuella för att minska oligarkernas makt i Ryssland. Tvångsomfördelning av den ryska överklassens resurser skall ses som ett resultat av detta. Putins främsta mål med sin politik var dock att stärka statmakten, efter att den tappat inflytande och makt under Jeltsin sista år. Detta har lett till att mycket har kommit att styras av presidentens administration och statliga råd via de sju federala distrikten (Ibid., 218-219). Distrikten infördes av Putin under 2000, dessa styrs av presidentrepresentanter och är ett steg i riktning mot att begränsa de regionala befattningshavarnas makt. Andra steg var t.ex. att presidenten kunde avsätta regionala ledare och upplösa regionala parlament ifall dessa bröt mot federationens regler och beslut, även en kommitté som granskade alla regionala förehavanden tillsattes. För att begränsa federationsrådets makt infördes även en restriktion mot att inga

regionala makthavare får sitta i federationsrådet (Ibid., 232). Vi kan alltså utläsa en tydlig maktcentralisering av presidentämbetet under Putins tid som Rysslands president.

Den centrala maktstriden står idag mellan presidenten och parlamentet, detta skapar i sin tur vågor av osäkerhet genom det redan instabila systemet (Shevchenko, 2004, s. 163). I maj 2000 efter att Putin tillträtt som president skrev han under ett dekret som ändrade organisationen hos den exekutiva makten. Antalet organ som stod under regeringen minskade, samtidigt som ett antal fördes in under presidentens beslutsområde (Ibid., 164-165). Inrikes-, utrikes-, försvars-, rätts/lag- samt säkerhetsministeriet ställdes under presidenten, medan många andra omformades eller upphörde helt (Ibid., 168). Hedlund (2001, s. 15-19) målar upp en mycket dystur bild av Ryssland där Putin, redan från början av sin tid som president, har utsett medarbetare från sin gamla arbetsplats vid KGB till nyckelpositioner inom sin presidentiella organisation. Även i de sju federala regionerna har personer från säkerhetstjänsten (KGB och nuvarande FSB) fått höga positioner. Antalet åtal mot Rysslands intellektuella har ökat och säkerhetstjänstens har än en gång fått rätten att utreda anonyma angivelser. Detta är delar i det som Putin kallar ”lagens diktatur”, som är parollen för hans arbete med att stärka den centrala makten i Ryssland.

Ryssland får en sju i demokratiskt index. De faktorer som drar ned indexet är den utbredda korruptionen inom staten, den interna maktkampen mellan de olika styrande institutionerna samt domstolarnas tvivelaktiga oberoende. Paralleller kan också dras till Frankrike. Där kan presidenten skaffa sig oinskränkt makt om landet hotas genom artikel 16 (Wahlbäck 2004, 88 & 92). Detta gör att Frankrike inte får fullt index utan bara en nia (FN - Human Development Report 2002, s. 38). Enligt Møller (2000, s. 168) kan det liknas vid Ryssland där presidenten har oerhört stort inflytande över allt som rör politiken. Samtidigt som det är svårt att kontrollera presidentens gärning och ogärningar. Ryssland får index fem och ligger således på gränsen mellan delvis fria och ej fria politiska rättigheter. Eftersom mycket av opinionsbildningen sker via media spelar mycket av mediernas frihet in här. Domstolarnas tvivelaktiga opartiskhet spelar även en stor roll här. Den ryska konstitutionens oklarhet gör bl.a. att frågorna om yttrande- och tryckfrihet inte är självklara.

4. Komparation - Oberoende faktorer

I detta avsnitt kommer vi att jämföra och undersöka hur de oberoende faktorerna påverkar respektive lands demokratiska styrelsesätt.

4.1 Politisk socialisation

4.1.1 Estland

Estland har på kort tid kommit långt i sin nya demokratiska utveckling. Den generation som fick uppleva landets första frihetsperiod (1918-1940) kom att fungera som en motor i den politiska socialisation som skapades i och med Sovjets maktövertagande. De fick se sitt land förlora sin relativt nyvunna frihet, identitet och självbestämmanderätt vilket måste ha varit ett hårt slag för majoriteten av befolkningen. De skapade en socialisation som gav en negativ syn på Sovjetunionen/Ryssland och dess kultur samtidigt som de strävade att knyta Estland mot den demokratiska västliga kulturen. Familjen har därför spelat en central roll i att bevara estländarnas känsla för frihet och demokrati under hela Sovjetstyret och därigenom gjort övergången till demokrati betydligt enklare (Nørgaard m.fl. 1996, 105-106).

Den etniska konflikten mellan ester och den rysktalande minoriteten som idag finns bottenar i samma socialisation som beskrivits ovan. Denna debatt påverkar, som vi senare kommer att gå in på, hela det estniska samhället på en mängd nivåer. De etniska fackföreningarnas minskade medlemsantal kan även det kopplas till den politiska socialisationen, eftersom de var ett av naven i det sovjetiska kollektiva samhället. Detta p.g.a. den distansering från det sovjetiska som den estniska politiska socialisationen innebär. Ytterligare ett tecken på detta kan vara att esterna inte fäster sig vid olika ideologier när de väljer vilket parti de skall rösta på. Istället väljer de parti utifrån den situation som de befinner sig i och det populistiska budskapet. Detta har gjort att estländsk politik har en mycket pragmatisk prägel. En koppling kan också göras till de låga medlemsantalen för de olika partierna. Esterna vill inte känna sig bundna vid ett alternativ, som de var under Sovjettiden, utan istället vara helt oberoende från olika slags kollektiva förbund och organisationer (Daatland & Svege 2000, s. 68-69).

4.1.2 Ryssland

Ryssland och dess folk har, som tidigare nämnts, inte någon tidigare erfarenhet av demokrati. Befolkningen har delats in i två stora grupper; de demokratiskt reformvänliga samt de reaktionära. De reformvänliga kämpar för en fortsatt demokratisk utveckling medan de reaktionära ser landets nuvarande svaga situation som ett resultat av demokrati och marknadsekonomi och vill därigenom återgå till det totalitära systemet som de är vana vid. Detta

har bl.a. tagit sitt uttryck i att kommunistpartiet under de senaste åren varit det största enskilda partiet i Duman (Ibid., 233-234). I partisystemet kan vi även se sprickor mellan reformvänliga partier och reaktionära partier, de senare har sitt starkaste stöd genom kommunistpartiet (Ibid., 237-238). Eftersom Sovjet var olika utvecklade i olika regioner har vissa områden blivit rika medan andra har blivit mycket fattiga. Detta har gjort att de reaktionära partierna har starkt stöd i de fattiga regionerna och de reformvänliga har starkt stöd i de rikare regionerna. Det har därigenom uppstått en slags sociokulturell och ekonomisk delning av den ryska politiken, som kan kallas klassindelning (Møller 2000, s. 181-183).

Ryssland är dock ett land i stor förändring och den instabila ryska politiken kan hela tiden ta oväntade vändningar. Den ryska skolan har sedan Sovjets fall blivit avsevärt decentraliserad för att passa de olika federationssubjektens olika etniciteter. Den centralstyrda indoktrineringen av skolungdomar har till stor del därigenom försvunnit och ersatts av en friare skola, vilket har gjort att skolan har tappat makt vad gäller inverkan på den politiska socialisationen (Internet 14). Den misstro som finns mot fackföreningarna kan även den kopplas till att dessa under sovjettiden var en förlängd kollektivisering av staten (Jonson 2004, s. 239-240).

Den äldre generationen tenderar mer att vilja återgå till det gamla och ser med misstänksamhet på det nya, medan den yngre generationen välkomnar det västliga och demokratiska (Møller 2000, s. 183-184). Det kan bero på att den äldre generationen faktiskt har svårt att välja och delta i valen, eftersom de är vana vid att staten bestämmer åt dem. Den socialiseringstrenden tycks dock nu brytas av den yngre generationen. Det kan därför komma att dröja till när den yngre generationen tar över innan vi får se klara resultat över vad det ryska folkets socialisation leder till.

4.2 Mediernas frihet och roll

De olika tabellfunktionerna i tabell 2 är kopplade till påverkansgrupperingen i vår modell. Mediafaktorerna är representerade av två tabellfunktioner.

Tabell 2. Massmedia

FRÅGA	Hur ofta följer du politiken genom massmedia?	Hur stort förtroende känner du för Media i landet?
Skala och index för jämförda länder	0 → 100 Följer politiken varje dag INDEX: 44	0 → 100 Ju högre desto mer förtroende INDEX: 44
Ryssland	67	30
Estland	48	42

Källa: Inglehart m.fl. 2004, E073, E150.

4.2.1 Estland

Under tiden som självständig nation mellan 1918-1940 spelade dagstidningarna en betydande roll för den estniska folkbildningen och som nyhetsförmedlare. I och med Sovjetunionens erövring 1940 blev dock massmedia en del av kommunistpartiets propagandaapparat, vilket innebar både hård kontroll och censur. Efter Sovjetunionens fall har Estland demokratiserats, vilket också medfört en liberalisering av media (Internet 15). Massmedia i Estland rankas idag som i högsta grad fria och den estniska regeringsmakten respekterar medborgarnas demokratiska rättigheter att fritt få uttrycka sig i tal och skrift. Ett antal lagar för fri press har genomdrivits, t.ex. har förolämpning mot person i media försvunnit från brottsbalken men behandlas dock fortfarande som en kriminell förseelse. Sedan 2005 finns det däremot möjlighet att bli bestraffad för förtal, om en ansvarig utgivare eller individ offentliggör kränkande kommentarer om personer på Internet. Detta gör att en del webbsidor tvingas lägga ner eftersom det inte finns någon ansvarig webbansvarig, som kan kontrollera innehållet på sidorna (Internet 16). Den estniska regeringen tillåter dock fri tillgång till Internet och Estland har ovanligt hög andel Internetanvändare, ca 50 % av befolkningen. Detta förklaras av det finns ett stort antal allmänna och fria trådlösa Internet accesszoner (Ibid.).

Det finns tre rikstäckande TV-stationer i Estland, av vilka två är privatägda. Stationerna sänder program på både ryska och estniska, men med tanke på storleken på den ryska befolkningen är proportionen rysktalande program liten. En stor del av mediasektorn (dagstidningar, radio- och TV-stationer) ägs av skandinaviska företag (Ibid.). T.ex. ägs de två privatägda TV-stationerna, Kanal 2 av norska Schibsted och TV 3 av svenska Kinnevik (Internet 15). Den tredje rikstäckande TV-stationen är den statligt ägda *Eesti Televisioon*. Estland har dock inget utvecklat lagligt system som säkerställer en stabil finansiering av den statligt ägda delen av public service/media (Internet 16). Det finns 1 091 radio- och 591 TV-mottagare per 1 000 invånare, (2000) (Internet 15).

4.2.2 Ryssland

Som en följd av Gorbatsjovs liberalare politik antogs 1990 en medielag som i första hand gav rätten att starta en tidning, radiokanal eller TV-station. Detta tillstånd kunde endast nekas om median förespråkade att störta det existerande politiska systemet, krig, rasism, pornografi eller avslöjandet av statshemligheter. Den nya lagen innebar också att censur förbjöds och att myndigheter inte skulle kunna gå in och hindra publicering av oangenäma uppgifter. Lagen innebar också att media kunde begära information från myndigheter, som i sin tur inte kunde vägra att lämna ut detta utan förklaring. Den nya medielagen gav visserligen mer frihet men

istället uppstod andra praktiska hinder, produktionskostnaderna blev mycket högre och tvingade en stor del av de regionala tidningarna att lägga ner och större rikstäckande tidningar fick det mycket besvärligare. 1995 hade de samlade upplagorna minskat med över 90 % i jämförelse med 1990 års upplagesiffror (Jonson 2004, s. 240-241).

Under sovjettiden drev de olika tidningarna av olika institutioner men all media stod under kommunistpartiets kontroll. *Pravda* var partiets egen tidning, *Izvestija* regeringens, *Trud* fackföreningsrörelsens o.s.v. Efter Sovjetunionens fall blev tidningarna självständiga och togs ofta över av sina egna redaktioner, efter detta skedde en ägarkoncentration av media till några få kapitalstarka finansiärer. Den största dagstidningen är *Trud* med en upplaga på 1,7 miljoner exemplar. Det ryska tidningsutbudet sträcker sig över ett stort urval av olika politiska åsikter. De största TV-kanalerna är Första Kanalen, RTR och NTV. Första Kanalen är helt rikstäckande och täcker även delar av det forna Sovjetunionen, de andra två kanalerna täcker i första hand centrala Ryssland. RTR är helt statsägd, Första Kanalen är till 51 % statsägd och NTV ägs av bolaget GAZPROM där staten är den största ägaren. Utöver de stora kanalerna finns ett hundratal mindre TV-stationer där de flesta är lokala, ca en fjärdedel av dessa är statsägda. Televisionen har fortsatt att vara den viktigaste nyhetsskällan för 85 % av Rysslands befolkning. (Ibid. s. 241-242). Det finns 418 radio- och 421 TV-mottagare per 1 000 invånare (2000) (Internet 17).

I början av 1990-talet inträffade inga ingripanden mot den fria pressen och under de första Tjetjenienkrigen 1994-96 utmärkte sig TV-kanalen NTV för sin nyhetsbevakning från slagfältet. Från 1996 och framåt, dvs. under president Jeltsins andra mandatperiod kom mediarapporteringen att bli mer presidentvänlig, men i huvudsak respekterade presidenten medias frihet. Reaktionerna blev därför väldigt starka när Vladimir Putin införde åtgärder som inskränkte medias frihet. 2000 antogs en doktrin om informationssäkerhet som går ut på att det är brottsligt att publicera desinformation om den Ryska federationens politik och statsmaktens handlingar (Ibid.). Detta gör att statsmakten kan utnyttja det juridiska systemet för att väcka åtal mot journalister i sin oberoende rapportering när det publiceras uttalanden i media som de anser vara ogynnsamma för dem. 2005 väcktes det åtal mot en rad journalister där de anklagades för förtal, bl.a. åtalades Eduard Abrosimov för att han skrev om Talmannen i Dumans sexuella läggning (Internet 18).

Under förvändningen *kampen mot terrorismen* har myndigheterna även genom lagstiftning försökt begränsa pressfriheten (Jonson 2004, s. 241) genom att införa en lag mot extrem aktivism. Denna lag tillåter makthavarna att stänga ner tidningar, radio- och TV-kanaler efter tre

varningar. Det andra Tjetjenienkriget visade prov på statsledningens förmåga att övervaka och bestämma över rapporteringen. Exempelvis fängslades chefredaktören på *Pravo-Zaschchita* 2005 för att ha publicerat uttalanden från tjetjenska rebeller och en varning utfärdades till den oberoende tidningen *Kommersant* för att ha publicerat en intervju med den tjetjenske rebelledaren Aslan Maskhadov. Samma år häktade även säkerhetspolisen tre journalister från den polska statstelevisionen och tvingade dem att lämna Ryssland för att de ämnade producera en dokumentär om Tjetjenien. Media i Ryssland rankas därför i högsta grad som ofri (Internet 18).

4.3 Frekvens och typ av politisk aktivism/Intresse för politik

De olika tabellfunktionerna i tabell 3 är kopplade till påverkansgrupperingen i vår modell. Politiskt intresse och aktivism representerad av en eller fler tabellfunktioner.

Tabell 3. Politiskt intresse och aktivism

FRÅGA	Hur viktig anser du politik vara i ditt liv?	Diskuterar du politik regelbundet eller aldrig?	Tillhör du någon politisk organisation?	Kan du tänka dig att delta i en inofficiell politisk attack?	Hur stort förtroende känner du för fackförbunden i landet?
Skala och index för jämförda länder	0 → 100 Ju högre desto viktigare INDEX: 39	0 → 100 Ju högre desto mer regelbundet INDEX: 69	0 → 100 Ju högre desto fler INDEX: 7	0 → 100 Ju högre desto fler INDEX: 19	0 → 100 Ju högre desto mer förtroende INDEX: 38
Ryssland	38	75	1	16	31
Estland	21	82	2	12	33

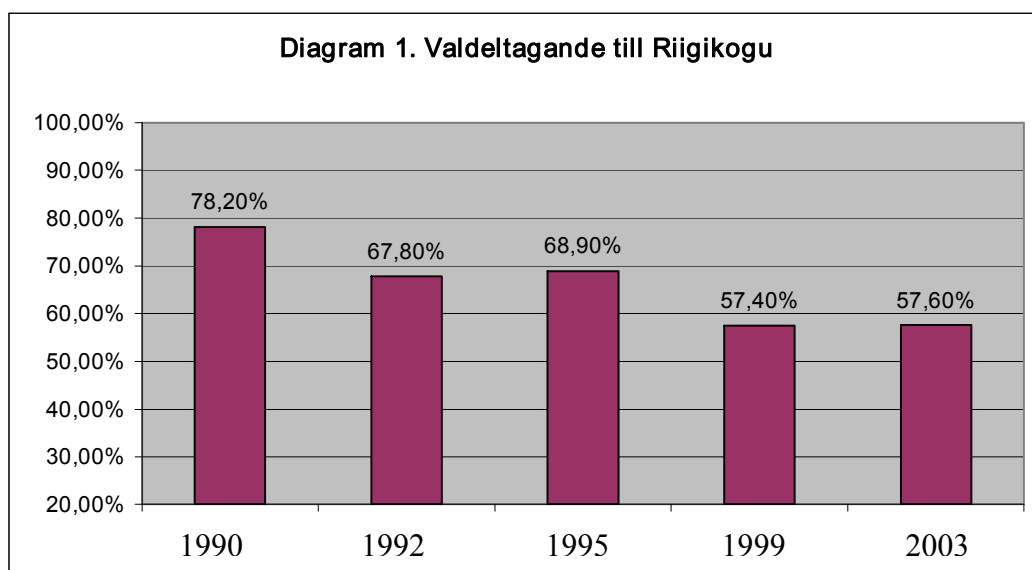
Källa: Inglehart m.fl. 2004, A004, A062, A068, E028, E072.

4.3.1 Estland

Trots att esterna i hög grad är intresserade av och diskuterar politik ofta är viljan låg att engagera sig politiskt, vare sig det gäller att strejka eller gå med i en politisk organisation. Politiken blir inte heller en lika viktig del av esternas liv som för ryssarna som fortfarande måste kämpa för sin demokrati (Inglehart m.fl. 2004, A004, A062, A068, E028). Det politiska oengagemanget återspeglas även i det stadigt sjunkande valdeltagandet till parlamentet, som diagram 1 visar. 1990 var valdeltagandet som störst då deltog 78,2 % av de röstberättigade, medan det vid valet 2003 endast deltog 57,6 % (Internet 19). Denna motvillighet att engagera sig märks också hos den rysktalande minoriteten, de två politiska partierna som representerar deras intressen och för deras talan har vardera knappt 200 medlemmar (Daatland & Svege 2000, s. 271). Ett alltmer marknadsinriktat och privatiserat samhälle har även bidragit till att medlemskapet kraftigt minskat i de olika fackföreningarna (Internet 16).

Den estniska konstitutionen tillåter medborgarna att fritt bilda eller gå med i olika fackföreningar, dessa får i sin tur fritt gå med i internationella fackföreningssammanslutningar. I Estland har arbetarna laglig rätt att strejka och vedergällning mot strejkare är förbjuden. Fackföreningarna är oberoende från staten och politiska partier. Den centrala organisationen för estniska fackföreningar EAKL grundades som en uteslutande estnisk och frivillig organisation 1990 för att ersätta den estniska filialen av den officiella sovjetiska arbetskonfederationen. Sedan 1990 talet har dock medlemskapet minskat kraftigt. Minskningen sägs främst bero på privatiseringen och upplösningen av de stora statsägda företagen (Internet 20), men även den politiska socialisationen spelar in.

Vad Daatland & Svege (2000, s. 271) skriver om den rysktalande minoriteten skulle även kunna göra sig gällande för hela den estniska befolkningen. Endast en liten minoritet är politiskt och organisatoriskt verksamma, medan den stora majoriteten verkar vara tillfreds med att leva sitt eget liv och låta det estniska samhället utveckling ha sin egen gång.

Källa: Internet 19.

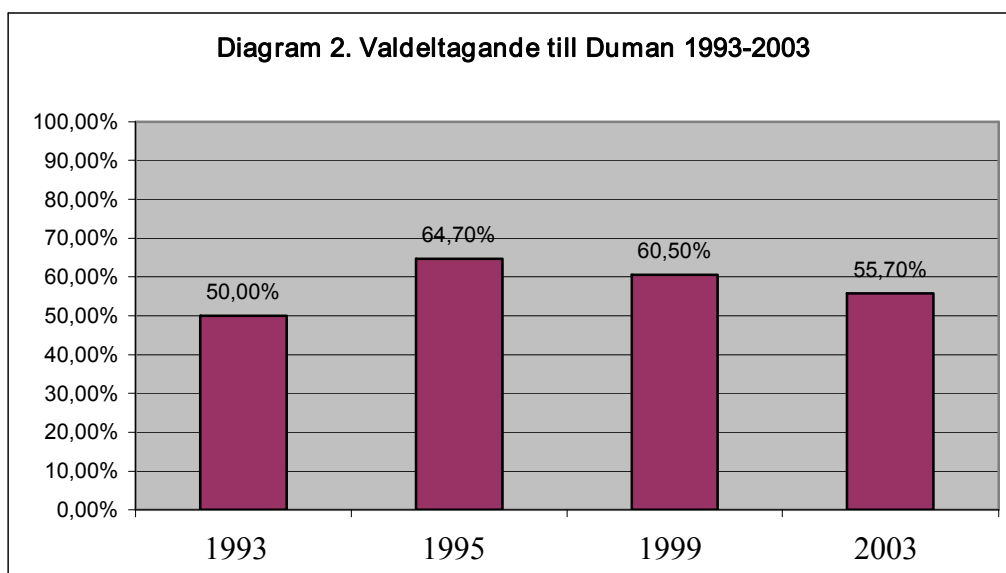
4.3.2 Ryssland

Ryssarna kan i högre grad än esterna tänka sig att delta i olika inofficiella politiska attacker såsom strejker. Trots detta ligger Ryssland en bit under genomsnittet i världen vad gäller sådana aktioner (Inglehart m.fl. 2004, E028). Strejker används först som ett sista desperat försök att framkalla uppmärksamhet runt eländiga levnadsförhållanden, exempelvis när löner inte erhållits under flera månaders tid (Jonson 2004, s. 240). I början av 1990 talet gjordes dock ansträngningar att skapa alternativa och stridande fackföreningar ur de strejkkommittéer som växte fram i anknäring till den stora kolgruvestrejken. Dessa sammanslutningar lyckades dock aldrig slå rot och få någon fast grund. Trots att både arbets- och lönevillkor drastiskt

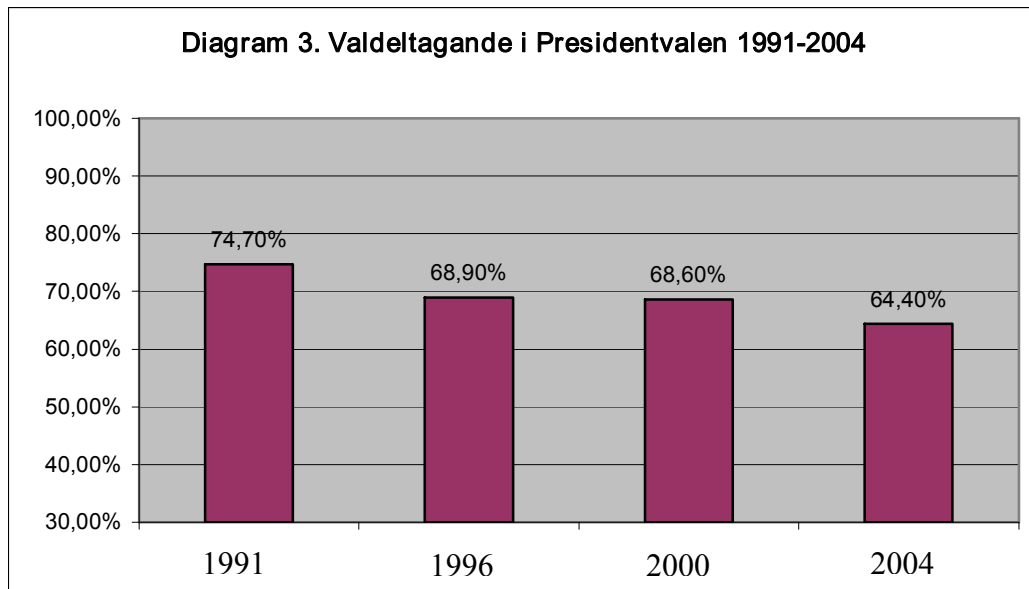
reformerades med de ekonomiska förändringarna under 1990-talet blev följden att varken någon större facklig aktivitet eller någon strejkrörelse skapades (Ibid.).

Enligt Jonsson (2004, s. 239-240) är den ryska fackföreningsrörelsen både svag och outvecklad, beroende på att under Sovjet tiden var fackföreningarna en del av den kommunistiska statsapparaten. Vilket gjorde att fackföreningarna snarare representerade partiets intressen istället för arbetarnas. När Sovjetunionen splittrades omskapades de gamla fackföreningarna och 2001 fanns det tre större fackföreningar. Sammanlagt samlar dessa organisationer nästan två tredjedelar av Ryssland hopräknade arbetsstyrka, men Jonsson menar att misstron mot både politiker och fackföreningar är djupt rotade bland arbetarna.

Det ryska folket tycker att politik är viktig och diskuterar detta ofta, men viljan att aktivera eller organisera sig politiskt är mycket liten (Inglehart m.fl. 2004, A004, A062, A068). I Ryssland finns det dock en mängd politiska partier. 1995 fanns det så många som 270 partier, men av dessa var det bara 42 som deltog vid valet. De flesta partier har mycket få medlemmar och saknar både en bred geografisk bas och en sammanhängande plattform att stå på. Detta visar att det ryska partisystemet har blivit väldig splittrat. Det enda riktigt stora partiet är kommunistpartiet som har 500.000 medlemmar. (Møller 2000, s. 187). Valdeltagandet i Ryssland har pendlat över tid, men i regel har presidentsvalen haft ett större valdeltagande än parlamentsvalen. Det kan bero på att presidentsvalen är viktigare för väljarna, eftersom presidenten har mycket mer makt än parlamentet. Högst valdeltagande hade 1991 års presidentval med 74,7 % av de röstberättigade och lägst valdeltagande hade parlamentsvalet 1993 med 50 % (Internet 21).

Källa: Internet 21.

Källa: Internet 21.

5. Komparation - Intervenerande faktor

I följande kapitel avhandlas hur den intervenerande faktorn etnicitet indirekt påverkar de oberoende faktorerna och därigenom demokratin.

5.1 Etnicitet

5.1.1 Estland

Tillsammans med Lettland är Estland det land i Östeuropa som har det högsta antalet människor med utländsk bakgrund. Detta beror på den massiva invandringen av rysktalande under Sovjettiden. Den etniska frågan om medborgarskap har sedan självständighetsdebatten dominerat estländsk politik (Daatland & Svege 2000, s. 254). I Estland har språket blivit en stark etnisk skiljelinje mellan estländare och icke-estländare, som främst representeras av den rysktalande etniska minoriteten. I Estland bor det ca en miljon infödda estländare och en halv miljon rysktalande människor (Ibid., 61).

Mellan 1945 till 1950 emigrerade över 240.000 personer till Estland från andra delar av Sovjetunionen. De var lockade av den högre levnadsstandard och de bättre lönerna (Ibid., 255-256). Den stora invandringen sågs av estländarna som ett försök att *russifiera* landet. Detta tillsammans med smärtsamma minnen från andra världskriget och från det sovjetiska väldet föder fortfarande mycket av den bitterhet som finns emot Ryssland och ryssarna. De allra flesta estländare känner därför en motvilja mot den ryska kulturen. Estländarna ser sig istället som ett nordiskt folk som hör till västvärldens kultur och distanserar sig därigenom från den ryska (Ibid., 257).

De rysktalande som invandrade till Estland kom att jobba inom industrin, i den statliga administrationen eller som militärer. De allra flesta rysktalande känner en koppling till Ryssland, men de ser Estland som sitt hemland. Vid Estlands frigörelse från Sovjet stödde över 55 % av de rysktalande detta, idag är denna siffra nästan 100 %. De flesta rysktalande vill ha medborgarskap i Estland, eftersom de föredrar det estniska politiska systemet framför det ryska som de har en negativ bild av (ibid., 258-259). Efter att ha tillhört det övre skicket i Estland blev de rysktalande en minoritet bland en hotfull majoritet över en natt och hade inte någon representant i det nya estniska parlamentet (Ibid., 259). De förlorade även alla privilegier och de omfattande re-privatiseringarna gjorde att de flesta tappade sina ägor (mark och byggnader), som omfördelades bland etniska ester. Trots att de rysktalande i Estland är starkt organiserade, i jämförelse med minoriteter i andra f.d. Sovjetstater, finns det problem att bygga upp en ny starkare organisation som kan representera dem (Ibid., 261-262).

I Estland finns det en lag som skyddar varje minoritets självständighet och kultur, den gäller för alla minoriteter som har minst 3000 medlemmar. De måste dock vara medborgare i Estland för att lagen skall gälla, vilket som tidigare nämnts de flesta rysktalande inte är (Ibid., 266). I parlamentet finns sedan 1998 en lag som säger att parlamentarikerna måste kunna flytande estniska. P.g.a. problemen med att lära sig estniska utgör detta ett effektivt hinder mot att få in rysktalande i parlamentet (Ibid., 267). Det finns ett stort antal olika partier som representerar dem, dessa kan dock aldrig bli stora eftersom de bara vänder sig till vissa delar av minoriteten (Ibid., 270). Under valet 1994 lyckades bara två av tre de rysktalande partierna samla in de 200 underskrifter som krävs för registrering. Detta beror på att den rysktalande minoriteten är många olika etniciteter i sig eftersom de invandrade från olika delar av Sovjetunionen (Ibid., 261-262). Det finns rysktalande medlemmar i estniska partier, men ingen av dessa har hittills valts för att representera någon estniskt parti (Ibid., 271).

Vid Estlands självständighet valde parlamentet att använda *jus sanguinis*, blodets rätt, vid medborgarskapsfrågan. Alltså endast de som före den 16 juni 1940 varit medborgare i den gamla republiken skulle få medborgarskap, eller deras avkomma. Vi skall inte heller glömma att under denna tid var de styrandes första prioritet att skydda den estländska kulturen, språket och den nya republiken från det då fortfarande existerande Sovjet. Alla rysktalande emigranter räknades därför snarare som *ockupanter* och fick därför inget medborgarskap. För att som invandrade få estniskt medborgarskap idag måste personen vara minst 15 år, ha bott i Estland i minst fem år och vara examinerad i estniska språket. Personen måste dessutom ha goda kunskaper om den estniska konstitutionen och medborgarrättsakten samt ha en inkomst så att personen kan försörja sig och sin familj. Personen måste även svära trohet och lydnad till den estniska staten. Via ett tillägg som infördes 1998, blir alla barn som föds i Estland automatiskt medborgare om inte de eller deras föräldrar har medborgarskap i ett annat land (Ibid., 263-265).

Under sovjettiden var både ryska och estniska officiella språk i Estland, men ryskan hade betydligt högre status, detta gjorde att ytterst få av de ryska emigranterna lärde sig estniska. Därigenom skapades ytterligare en segmentering som i många fall kvarstår än idag; rysktalande barn går till ryska skolor och estniska barn går till estniska skolor (ibid., 257). Estniska är ett finsk-ugriskt språk med ett komplext grammatiskt system, som är svårt att lära sig. Speciellt för de rysktalande, som i de flesta fall inte har genomfört några tidigare språkstudier (Ibid., 261). De tuffa, och enligt de rysktalande förnedrande, reglerna för medborgarskap har gjort att endast en mycket liten del av den rysktalande minoriteten har lyckats att ta medborgarskap. Många har också valt att inte försöka ta estniskt medborgarskap eftersom det kan leda till sociala repressalier

inom den egna etniska gruppen. Många av de rysktalande är därför ryska medborgare eftersom det är lättare att få medborgarskap i Ryssland (Ibid., 263-265).

Esternas syn på den rysktalande minoriteten är klar; de måste anpassa sig efter vad som nu gäller i Estland. Den generella trenden är dock att de rysktalande tycker att de har mycket gemensamt med esterna och vill kunna anpassa sig, om rätt förutsättning och hjälpmedel fanns. Esterna och staten Estland visar däremot endast vaga tecken på att välkomna och hjälpa den rysktalande minoriteten (Ibid., 263). Den etniska frågan har även format en något negativ bild av landet på det internationella planet, vilket kan kopplas till landets tämligen låga resultat i demokratiskt index (se tabell 1). Den starka intressekonflikten verkar dock fortsätta att dela upp Estland i estländare och rysktalande. Detta styrks genom att bara 5 % av esterna gifter sig med någon ur den rysktalande minoriteten (Nørgaard m.fl. 1996, s. 176).

5.1.2 Ryssland

Ryssland är, som tidigare förklarats, en federation som består av en mängd federationssubjekt. Det är därför svårt att prata om någon etnisk minoritet, som i Estlands fall. Istället får vi här titta på en stor variation av olika etniska grupper, som finns i de olika federationssubjekten. Varje federationssubjekt har sin egen etniska sociokultur och den följer mer eller mindre den territoriella gränsen. Dessa etniciteter har växt sig mycket starka under en lång tid, det sovjetiska förtrycket dämde endast upp de starka etniska nationalitetskänslorna. Under Jeltsins tid tappade federationsmakten i status, vilket i sin tur gjorde att de etniska nationalitetsvågorna växte till en storm. Detta gjorde att många federationssubjekt började slåss för sin etnicitet och kultur medan andra, som t.ex. Tjetjenien, ville bli fullständigt fria från ryskt inflytande. De mest radikala etniska grupperna hittar vi i Norra Kaukasus och i Volga-Ural området, där bl.a. Tjetjenien ligger. I hela federationen har etniska minoriteter och grupper börjat använda sig alltmer av olika symboler för att visa sin tillhörighet, det rör sig om flaggor, sånger, emblem o.s.v. (Møller 2000, s. 183).

Lite ironiskt skulle vi kunna säga att etniska ryssar är den största minoritetsgruppen i Ryssland. Efter Sovjetunionens kollaps fanns det 25 miljoner ryssar i de f.d. sovjetstaterna. De var nu en minoritet i dessa länder. Sovjetunionens upplösning har lett till att de etniska grupperna inom den ryska federationen samt den rysktalande minoriteten i andra länder har fått omdefiniera sin egen etniska identitet (Ibid., 243). De ryssar som fanns i sovjetstaterna vid sovjets fall blev en illa omtyckt minoritet, eftersom de hade tillhört den härskande etniciteten (Ibid., 245-246). De rysktalande minoriteterna har hamnat i en mycket speciell situation. De flesta erkänner sig vara

ryssar, men vill inte flytta tillbaks till Ryssland eftersom de anser att deras nuvarande länder är deras hem. Dock har problemen med att skaffa medborgarskap i de flesta federationssubjekten, p.g.a. den något kyliga inställningen mot den ryska minoriteten, gör att de flesta inte har något medborgarskap eller så har de ett ryskt (Ibid., 247-248). Vilket fallet med den rysktalande minoriteten i Estland tydligt visar.

6. Analys

Estland är en av de f.d. Sovjetstaterna som lyckats bäst med sin demokratisering och marknadsorientering. Det har att göra med att Estland redan hade en fungerande demokratisk konstitution från landets tidigare frihetstid, samt esternas strävan efter att återfå sitt självstyre. Familjen har därigenom spelat en central roll i den politiska socialisationen genom att den bevarat de demokratiska värdena under Sovjestyret. Två konsekvenser kan utrönas ur den estniska politiska socialisationen, det första är att eftersom den institutionella utvecklingen har följt folkets socialisation har en stabilitet uppstått i övergången från sovjetisk diktatorisk planekonomi till en stabil demokratisk marknadsekonomi. Det andra är att socialisationen även fört med sig minnen från sovjettiden, vilket i högsta grad har bidragit till den bitterhet och dominans som finns mot den rysktalande minoriteten i landet. I och med Sovjets maktövertagande samt Estlands avdemokratisering kom de frihetssträvande esterna att distansera sig från den ryska/sovjetiska kulturen och istället söka sig mot den demokratiskt västliga kulturella sfären. Estland kom därigenom att bli Öst- och Centraleuropas, likväl som Sovjets, fönster mot väst.

De estniska partierna och fackföreningarnas minskande medlemsantal kan förklaras med samhälleliga faktorer, men till stor del tror vi att det beror på en ovilja att kollektivt organisera sig. Detta gäller i synnerhet fackföreningarna som under sovjettiden var en direkt förlängning av kommunistpartiet. Idag har det skapat en misstänksamhet mot att kollektivt organisera sig, vilket har bidragit till att esterna inte binder sig till någon ideologi när de väljer parti utan utgår istället från den situationen individen befinner sig i och partiernas pragmatiska budskap. Detta har gjort att media har ett stort inflytande på den politiska socialisationen idag. Estland har en fri media som i de flesta fall är privatägd och politiskt oberoende, vilket har bidragit till att ytterligare stärka pragmatiken inom estnisk politik.

Rysslands övergång till demokrati har varit svår eftersom landet inte har någon tidigare erfarenhet av demokrati. Den komplexa etniska strukturen, tillsammans med det totalitära arvet, har försvårat övergångsprocessen avsevärt. Landets befolkning har kommit att delas in i två dominerande socialisationsinriktningar. De *reformvänliga* som vill fortsätta att utveckla demokratin och som representeras av affärsmän och demokratikämpar samt folk som har det relativt gott ställt. Den andra inriktningen utgörs av de *reaktionära* som ser den nuvarande situationen i Ryssland som ett resultat av demokratin och vill därför återgå till gamla. Dessa representeras av de fattiga skikten i det ryska samhället som hade det bättre under sovjettiden.

Den äldre generationen av den ryska befolkningen tenderar att mer vilja återgå till det gamla och för dem ”trygga” systemet. Det beror på att den äldre generationen har vuxit upp med den sovjetiska indoktrineringen och är kanske därför vana vid att andra skall fatta besluten åt dem. Den yngre generationen välkomnar däremot det nya demokratiska och västinspirerade inslagen i den ryska vardagen. Det har därmed uppstått en slags sociokulturell och ekonomisk indelning av det ryska folket, med flera olika socialisationsbanor som följd. Vilket lett till att konfrontationerna mellan de olika socialisationsinriktningarna och etniciteterna har ökat med en slags handlingsförklaring som följd, där ingen socialisation har övertagit över den andra. Vad som dock verkar gemensamt för de olika socialisationsbanorna är en misstänksamhet mot staten och mot olika former av kollektiva organiseringar.

Den maktcentralisering som Putin inlett för att hålla samman federationen är resultatet av de olika nationella identiteternas och federationssubjektens självständighetskrav, som i sin tur är resultatet av Jeltsins decentraliserings- och liberaliseringspolitik. Maktcentraliseringen har skett på bekostnad av parlamentet, yttrandefriheten och de olika federationssubjektens självständighet. Presidenten har blivit en central, mäktig och handlingskraftig figur i den ryska politiken, som för tankarna till Sovjettidens partiordförande. Styrningen av media kan ses som ett försök att likrikta folkets socialisationsprocess i en pro-statlig riktning.

Det finns en utbredd korruption inom den ryska staten, den interna maktkampen mellan presidenten och parlamentet har under längre perioder förklarat statmakten, domstolarna anses vara tvivelaktigt oberoende. Detta tillsammans med mediernas reglering gör att Ryssland idag är ett land där den demokratiska utvecklingen tycks ha avstannat. Det är svårt att dra konkreta slutsatser i Rysslands fall, eftersom landet fortfarande befinner sig i övergången mellan demokrati och totalitarism. Det kanske kommer att dröja tills den äldre generationen har gått ur tiden innan demokratin kan fortsätta att utvecklas i Ryssland, eftersom motståndet mot de maktkoncentrerande och odemokratiska åtgärderna då bör öka i omfattning då den reaktionära socialisationen tappar medlemmar och inflytande.

Vår modell visar alltså att Estland har blivit en stabil demokrati p.g.a. att landet är en enhetsstat med en dominerande etnicitet och socialisation. Esterna har under hela Sovjetstyret strävat efter att återfå sin frihet, självbestämmanderätt och demokrati. Därför var det lätt för de demokratiskt nytillsatta styrande att genomföra reformer som följde folkets politiska socialisationsprocess, även fast det innebar att den rysktalande minoriteten stängdes ute. Rysslands förutsättningar ser helt annorlunda ut, eftersom det är en federation som består av en mängd olika etniciteter och

socialisationer. Detta gör att det finns flera olika nedärvda politiska viljor, vilket gör det svårt att anpassa landets institutioner efter en socialisation. Detta gör att det uppstår konfrontationer mellan de olika etniciteterna, socialisationsprocesserna, federationssubjekten och olika delar av statsmakten. Det skapar splittringar i federationen som gör att instabiliteten kvarstår. Den bild som framkommit genom vår modell gör att vi kan konstatera att vår hypotes stämmer. Om de institutionella faktorerna anpassas efter folkets fortgående socialisationsprocess så skapas alltså stabila demokratier.

7. Avslutande diskussion

Vi kan konstatera att enligt vår undersökning stämde hypotesen. En intressant aspekt av resultatet är den skillnad som vi uppmärksammade mellan enhetsstaten Estland och federationen Ryssland. Estlands framgång tillika Rysslands svårighet går att finna i ländernas etniska sammansättning. Ryssland är ett multietniskt land medan Estland är ett land med en dominerande etnicitet. Frågan är då om det är lättare för en enhetsstat jämfört med en federation att uppnå stabilitet, sett från ett etniskt perspektiv. En intressant fortsatt forskning på detta ämne skulle vara att jämföra två andra f.d. sovjetstyrda stater där det ena landet är homogent och det andra består av flera olika etniciteter, för att se hur det påverkar stabiliteten. Det skulle kunna skapa en djupare förståelse för det resultat vi fått i denna uppsats.

Materialtillgången har varit olika för de båda länderna. Det finns betydligt mer material att tillgå om Ryssland än om Estland samt att material angående socialisation har varit knapphändig vad gäller båda länderna. Vi har skrivit mer om Ryssland, men det beror främst på att landet är så mycket mer komplext än Estland och behöver beskrivas på ett mer ingående sätt för att skapa en bättre förståelse för landets invecklade struktur.

Är då Estland och Ryssland verkligen demokratier? Om vi utgår från Dahls demokratiska kriterier (se sid. 8) kan vi konstatera att Estland har ett representativt styrelsesätt med fria medier och opinionsmöjligheter, vilket gör att de uppfyller de grundläggande kriterierna. Vad som däremot problematiserar Estlands demokrati är landets behandling av den rysktalande minoriteten, som går emot Dahls resonemang om upplyst förståelse och allomfattande medborgarskap. Ryssland har också ett representativt styrelsesätt med allomfattande medborgarskap och lika rösträtt. Problemet för Ryssland är dock inskränkningen av medias frihet som gör att kriteriet för effektivt deltagande blir begränsat eftersom det blir svårare att föra en fri opinion. Maktcentraliseringen runt presidenten gör också att kontrollen över dagordningen blir svårare att uppfylla, eftersom presidenten har beslutsrätt i flera viktiga politiska områden. Vi kan alltså konstatera att båda länderna enligt Dahls kriterier är demokratier, men i olika stor utsträckning.

Slutligen bör vi också återkomma till huruvida Estland verkligen är en stabil demokrati eller inte. Estland har bara varit en demokrati i 16 år (2007), men landet har en demokratisk tradition som härstammar från den första frihetsperioden 1918-1940. Om vi återkopplar till det vi skrev om stabil demokrati under den teoretiska referensramen ser vi att Estland uppfyller de krav som ställs på en stabil demokrati. Landet har inte upplevt några stora interna våldsamheter under åren,

vilket kan kopplas till en hög legitimitet för det rådande demokratiska systemet. Istället för att avgöra politiska frågor genom våld på gatorna använder esterna den demokratiska och parlamentariska vägen. Estland ses av många som ett ekonomiskt under. Landet har sedan självständigheten haft en mycket snabb och stabil tillväxt vilket har lett till att landet har kunnat bygga upp en god välfärd. Välfärden har sedan gjort att esterna blivit alltmer positivt inställda till demokratin, eftersom de ser att den gynnar dem. Den segregerade rysktalande minoriteten är den enda faktor som kan störa Estlands stabilitet och så kommer fallet att vara tills de rysktalande är assimilerade i det estniska samhället eller tills de får bättre rättigheter. Från detta resonemang, baserat på det vi skrev i den teoretiska referensramen, anser vi att Estland är en stabil demokrati trots att landet har en relativt kort demokratisk historia.

Källförteckning

Litteratur

- Andersson, S. (2002). *Corruption in Sweden: Exploring Danger Zones and Change*. Umeå: Umeå Universitet. ISBN: 91-7305-265-5.
- Backman, J. (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91.44.0.0417-6.
- Bull, M. J., & Newell, J. L. (red.) (2003). *Corruption in contemporary politics*. Basingstoke: New York: Palgrave Macmillan. ISBN: 0-333-80298-5.
- Choe, Y. (2003). *Valsystem och den representativa demokratin*. (1:a uppl.). Malmö: Liber. ISBN: 91-47-07307-1.
- Daatland, C.D., & Svege, H.P. (2000). Estonia. I F. Aarebrot & T. Knutsen (Red.). *Politics and citizenship on the Eastern Baltic seaboard: the structuring of democratic politics from North-West Russia to Poland*. (pp. 49-76). Kristiansand: HøyskoleForlaget. ISBN: 82-7634-252-3.
- Daatland, C.D., & Svege, H.P. (2000). The Russian-speakers in Estonia. I F. Aarebrot & T. Knutsen (Red.). *Politics and citizenship on the Eastern Baltic seaboard: the structuring of democratic politics from North-West Russia to Poland*. (pp. 254-275). Kristiansand: HøyskoleForlaget. ISBN: 82-7634-252-3.
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its Critics*. New Haven: Yale University. ISBN: 0-300-04409-7.
- Hauge, R., & Harrop, M., & Breslin, S. (2000). *Styrelseskick och politik*. Nora: Nya Doxa AB. ISBN: 91-578-0339-0.
- Hedlund, S. (1993). *Hur många Ryssland efter Sovjet?* Stockholm: T Fischer & Co. ISBN: 91-7054-698-3.
- Hedlund, S. (2001). *Två år med Putin: Mot en mörknande rysk framtid?* Stockholm: Utrikespolitiska institutet. Världspolitikens dagsfrågor nr: 8. ISBN: 91-7183-896-1.
- Heywood, A. (2004). *Political theory. an introduction*. (3:e omarb. uppl.). Basingstoke: Palgrave. ISBN: 0-333-96180-3.
- Holmes, L. (2003). Political Corruption in Central and Eastern Europe. I M.J. Bull & J.L. Lee (Red.), *Corruption in contemporary politics* (pp. 193-206). Basingstoke: New York: Palgrave Macmillan. ISBN: 0-333-80298-5.
- Hosking, G. (1997). *Ryssland: Folk och imperium 1552-1917*. Lund: Historisk Media. ISBN: 91-89442-29-6.
- Human Development Report. (2002). *Deepening democracy in a fragmented world*. New York: Oxford University Press. ISBN: 0-19-521915-5.
- Inglehart, R., & Basáñez, M., & Diez-Medrano, J., Halman, L., & Luijkx, R. (2004). *Human beliefs and values. a cross-cultural sourcebook based on the 1999 - 2002 values surveys*. Mexico City: Siglo XXI Ed. ISBN: 968-23-2502-1.
- Hylland, Eriksen, T. (2002). *Ethnicity and nationalism*. (2:a uppl.). London; Sterling, Va.: Pluto Press. Anthropology, culture and society. ISBN: 0-7453-1888-6.
- Jaros, D (1973). *Socialization to politics*. London : Nelson, cop. ISBN: 0-17-711102-X.
- Jonsson, L. (2004). Ryssland. I R. Lindahl (Red.), *Utländska politiska system* (pp. 211-246). (11:e uppl.). Stockholm: SNS Förlag. ISBN: 91-7150-926-7.
- Lijphart, A. (1971). Comparative Politics and the Comparative Method. *The American*

Political Science Review, nummer 3, vol. 65 (s. 682-693). American Political Science Association.

Møller, G.. (2000). Russia. I F. Aarebrot & T. Knutsen (Red.). *Politics and citizenship on the Eastern Baltic seaboard: the structuring of democratic politics from North-West Russia to Poland*. (pp. 159-211). Kristiansand: HøyskoleForlaget. ISBN: 82-7634-252-3.

North, D. C. (1993). *Institutionerna, tillväxten och välståndet*. (1:a uppl.). Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle). ISBN: 91-7150-497-4.

Nørgaard, O., & Kindsgaul, D., & Johannsen, L., & Willumsen, H. (1996). *The Baltic states after independence*. Cheltenham: Edward Elgar, cop. ISBN: 1-85898-303-7.

Petterson, O. (2005). *Mediernas integritet*. (1:a uppl.). Stockholm: SNS förlag. Demokratirådets rapport. ISBN: 91-85355-10-0.

Poe, M. T. (2005). *Den ryska tiden i världshistorien*. (1:a uppl.). Stockholm: SNS förlag. ISBN: 91-7150-988-7.

Rabuschka, A., & Shepsle, K. A. (1971). *Politics in plural societies: A theory of democratic instability*. Columbus. Merrill political series. ISBN: 0-675-09114-4.

Shevchenko, I. (2004). *The central government of Russia: from Gorbachev to Putin*. Burlington, Vt.: Ashgate. ISBN: 0-7546-3982-7.

Spång, M. (2005). *Det moderna demokratiidealet: folksuveränitet och rättigheter*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-04144-6.

Wahlbäck, K. (2004). Frankrike. I R. Lindahl (Red.), *Utländska politiska system* (pp. 67-96). (11:e uppl.). Stockholm: SNS Förlag. ISBN: 91-7150-926-7.

Internet källor

Internet 1: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Korruption*. 2007-10-04

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=230357

Internet 2: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Institution*. 2007-10-04

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=212177

Internet 3: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Politisk kultur*. 2007-10-03

http://80-www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=285081

Internet 4: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Beroende variabel*. 2007-10-06

http://80-www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=127656

Internet 5: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Frekvens*. 2007-10-05

http://80-www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=174863

Internet 6: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Intresse*. 2007-10-05

http://80-www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=174863

Internet 7: Europeiska kommissionen [www], 2007-10-08

http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_est_sv.htm

Internet 8: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Estland; sovjetstyre (1945-1991)*. 2007-10-10

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164727

Internet 9: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Peter I*. 2007-10-10

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=282513

Internet 10: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Estland; statsskick och politik*. 2007-10-10

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164727

Internet 11: International Constitutional Law [www]. 2007-10-28

http://www.servat.unibe.ch/law/icl/en_indx.html

Internet 12: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Estland; rättsväsen*. 2007-10-10

http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164727

- Internet 13: Europeiska Kommissionen/Sverige [www]. 2007-10-28
http://ec.europa.eu/sverige/key_issues/enlargement/index_sv.htm
- Internet 14: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Ryska federationen; utbildning*. 2007-10-10
http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=297113
- Internet 15: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Estland; massmedier*. 2007-10-09
http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=164727
- Internet 16: [Freedom house](http://www.freedomhouse.org) [www], *Freedom of the Press; Estonia*. 2007-10-09
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=251&year=2006>
- Internet 17: Nationalencyklopedin [www], sökord: *Ryska federationen; massmedier*. 2007-10-09
http://www.ne.se.proxy.lib.ltu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=297113
- Internet 18: [Freedom house](http://www.freedomhouse.org) [www], *Freedom of the Press; Russia*. 2007-10-09
<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=251&year=2006>
- Internet 19: Idea [www], *Voter Turnout; Estonia*. 2007-10-23
http://www.idea.int/vt/country_view.cfm?CountryCode=FR
- Internet 20: www.gla.ac.uk/ecohse/estonia.pdf 2007-10-18
- Internet 21: Idea [www], *Voter Turnout; Russian Federation*. 2007-10-23
http://www.idea.int/vt/country_view.cfm?CountryCode=GB